

Biuletyn

informacyjny

3-4/2017

Płatności bezpośrednie za 2017 r.
15 marca rozpoczął się nabór wniosków

Nowe mechanizmy wsparcia
dla producentów mleka i świń

Wypowiedź Dariusza Golca – p.o. prezesa ARiMR

Święta Zmartwychwstania są jednymi z najważniejszych świąt w naszej tradycji. Czytelnikom Biuletynu życzę pięknych przeżyć duchowych, których nie przesłonią wspaniałości polskiego stołu. Życzę tradycyjnej, rodzinnej atmosfery, wiary i optymizmu u progu wiosny.

Krzysztof Jurgiel
minister rolnictwa i rozwoju wsi

W numerze:

MRiRW

Płatności bezpośrednie za 2017 r.	4
15 marca rozpoczął się nabór wniosków	
Rolnictwo i obszary wiejskie	7
w przyjętej przez Rząd „Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)”	
O przyszłości WPR	12
Konsultacje Komisji Europejskiej	
ONW według nowych reguł	13
Polska wieś i rolnictwo 2016	14
Nowe odmiany gatunków roślin strączkowych	16
wpisanych do krajowego rejestru w roku 2017	
Wysokiej jakości roślin mówimy „tak”	19
Nowe mechanizmy wsparcia	20
dla producentów mleka i świń	
W trosce o seniorów	24

ARiMR

Wypowiedź Dariusza Golca – p.o. prezesa ARiMR	26
Nawet 15 mln zł na inwestycje w przetwórstwo	27
Nabór wniosków od 10 kwietnia do 9 maja 2017 r.	
60 tys. zł premii dla małego gospodarstwa	29
Nabór wniosków od 30 marca do 28 kwietnia 2017 r.	
100 tys. zł na działalność pozarolniczą	30
Nabór wniosków od 13 marca do 11 kwietnia 2017 r.	
Startuje Portal Ogłoszeń ARiMR	32
Niezbędne narzędzie dla wnioskodawców i beneficjentów PROW 2014-2020	
Z pierwszej ręki	33

ARR

Przekonać konsumentów, że „Polska smakuje”	34
Owoce i warzywa w szkole	36

ANR

Dzierżawa gruntów w 2016 r.	38
------------------------------------	-----------

Zdaniem ministra

Rafał Romanowski, podsekretarz stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Szanowni Państwo!

Wieś i obszary wiejskie to nie tylko rolnictwo, to przede wszystkim ludzie tam żyjący. Jednym z naszych priorytetów jest wyrównywanie poziomu życia na wsi i w mieście. Takie podejście wymaga natomiast kompleksowego rozwiązywania problemów. Dlatego, od momentu powstania nowego rządu, po raz pierwszy, za sprawy sektora rolnego odpowiada właśnie cały rząd.

Oprócz rozwiązywania bieżących zagadnień bezpośrednio związanych z rolnictwem równolegle przygotowujemy plany oraz projekty dotyczące mieszkańców wsi i obszarów wiejskich.

Mam dobrą informację dla emerytów i rencistów pobierających świadczenia z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego. Od 1 marca br. nie ma w Polsce rolnika-emeryta, ze świadczeniem niższym niż tysiąc złotych. Podwyższone zostały wszystkie emerytury i renty rolnicze przyznane do dnia 28 lutego 2017 r.

Jest to efekt wejścia w życie ustawy podwyższającej najniższe świadczenie emerytalno-rentowe do tej właśnie wysokości.

Waloryzacja emerytur i rent rolniczych odbywa się na takich samych zasadach, jak emerytur i rent wy-

płatanych przez inne organy emerytalno-rentowe. Do każdego emeryta i rencisty zostanie przesłana decyzja o nowej kwocie świadczenia.

KRUS zwaloryzuje około 1,20 mln emerytur i rent rolniczych, w tym ok. 38 tys. emerytur i rent dla osób, które przekazały gospodarstwa rolne Państwu. Do 1990 r. przejętych zostało na Skarb Państwa – w zamian za emerytury i renty – ok. 350 tys. gospodarstw rolnych o łącznej powierzchni 2,2 mln ha.

Niektórzy próbują dezawuować przyjęte rozwiązania mówiąc, że tylko niewielka część rolników z tego skorzysta. Tak, zasada ta nie będzie stosowana do emerytury lub renty rolniczej pobieranej w zbiegu z emeryturą lub rentą z innego ubezpieczenia społecznego, jeżeli suma tych świadczeń przekracza kwotę 1000 złotych, a także do świadczeń zawieszonych zgodnie z art. 28 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz rolniczych emerytur częściowych, czyli w związku z prowadzeniem działalności rolniczej lub osiągnięciem przychodów z tytułu zatrudnienia.

Obserwujemy istotny wzrost odsetka osób starszych w społeczeństwie. Polska jest najszybciej sta-

rzejącym się krajem Unii Europejskiej. Starzenie się na obszarach wiejskich, ze swoimi specyficznymi przejawami oraz niezbędnymi interwencjami, do tej pory nie było podejmowane i najwyższy czas to zmienić.

Osoby starsze stanowią niewykorzystany kapitał ludzki na obszarach wiejskich. Niezbędna jest ich aktywizacja i przedstawienie ciekawych propozycji samorealizacji. Dla tej grupy osób potrzebne jest też zaprojektowanie specyficznych dla obszarów wiejskich modeli zabezpieczenia socjalnego.

W odpowiedzi na te potrzeby przygotowaliśmy w ramach Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju dwa projekty: gospodarstwo opiekuńcze oraz aktywny i zdrowy senior – rolnik.

Gospodarstwa opiekuńcze są formą gospodarowania, która polega na łączeniu działalności rolniczej z opieką nad osobami potrzebującymi wsparcia.

Nasz projekt zakłada m.in. utworzenie w każdym województwie kilku, kilkunastu, a jeśli będzie zainteresowanie, to nawet kilkudziesięciu takich gospodarstw. W efekcie może być zbudowana cała sieć, która wpisuje się w ten sposób w ideę rolnictwa społecznego.

Drugi projekt – „Aktywny i zdrowy senior rolnik” ma na celu wypracowanie kompleksowego systemu opieki i rehabilitacji nad osobami starszymi z obszarów wiejskich objętych systemem rolniczego ubezpieczenia społecznego. Projekt ma charakter pilotażowy, przy czym oczekuje się, iż będzie on przyczynkiem do modernizacji systemu zabezpieczenia społecznego w zakresie opiekuńczo-rehabilitacyjnych komponentów oferty ubezpieczeniowej dla osób starszych z obszarów wiejskich objętych systemem rolniczego ubezpieczenia społecznego.

Pamiętamy również o mieszkających na wsiach dzieciach i młodzieży. Pół miliona dzieci rolników objęliśmy ubezpieczeniem od następstw nieszczęśliwych wypadków. Dzieci rolników i domowników będą mogły korzystać z tego dodatkowego świadczenia nie ponosząc żadnych dodatkowych kosztów. Automatycznie dzieci te są zwolnione z opłat na ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków realizowanych na przykład przez szkoły.

Młodym matkom przez cały rok 2016 wypłacane były zasiłki macierzyńskie, których wartość wzrosła do 1000 zł. Zasiłek przysługuje przez 12 miesięcy.

W roku 2016 KRUS wypłaciła na ten cel ok. 115 mln zł.

Natomiast z myślą o młodzieży przygotowana została strategia kształcenia rolniczego. Obecnie Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi podlega 46 zespołów szkół centrów kształcenia rolniczego, które tworzą ogólnopolską sieć szkół resortowych. Przed szkołami tymi stoją ważne zadania przygotowania kadr do wyzwań współczesnego i nowoczesnego rolnictwa.

Naszym założeniem jest, aby szkoły rolnicze pełniły przede wszystkim rolę ośrodków edukacji rolniczej w regionie, w którym funkcjonują. Powinny one stać się jednym z ogniw transferu wiedzy do praktyki oraz kreowania procesów innowacji gospodarczych i społecznych, służących zwiększaniu konkurencyjności polskiego rolnictwa.

Aby te cele osiągnąć przewidujemy nawiązanie ścisłej współpracy pomiędzy szkołami rolniczymi, ośrodkami doradztwa rolniczego i podległymi Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi placówkami naukowymi.

Należy także pamiętać, że tereny wiejskie są wymiennym miejscem do wypoczynku, zarówno dłuższego, jak i krótkiego. Rozwój usług turystycznych na obszarach wiejskich, coraz wyższa ich jakość i wysokie standardy sprawiają, że rośnie zainteresowanie wypoczynkiem na wsi. Bogaty wachlarz atrakcji wpisujących się w światowe trendy typu „slow life”, „slow food” i „eko” oraz różnorodna oferta gospodarstw agroturystycznych, to również ciekawa propozycja dla turystów zagranicznych. Wychodząc naprzeciw tym oczekiwaniom podejmujemy odpowiednie działania informacyjno-promocyjne. W pierwszej połowie marca uczestniczyłam w Międzynarodowej Giełdzie Turystycznej ITB, która odbywała się w Berlinie. Na naszym narodowym stoisku przedstawiliśmy propozycje odkrywania bogactwa naszej przyrody i kultury. Opracowaliśmy także kompleksowy plan działań promocyjnych. Jestem przekonany, że u progu sezonu zainteresowanie wypoczynkiem na wsi będzie systematycznie rosnąć.

Szanowni Państwo!

Zbliżają się Święta Zmartwychwstania Pańskiego. To czas odrodzenia i nadziei. Życzę Państwu optymizmu i wzajemnej życzliwości, życzę również, aby świąteczny czas, spędzony w rodzinnym gronie stał się źródłem radości i wzmacniania ducha.

Płatności bezpośrednie za 2017 r.

15 marca rozpoczął się nabór wniosków

W biurach powiatowych Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa można składać wnioski o przyznanie płatności za 2017 r. Tak jak w roku 2016, rolnicy mogą ubiegać się o przyznanie następujących rodzajów płatności bezpośrednich:

- jednolita płatność obszarowa,
- płatność za zazielenienie,
- płatność dodatkowa,
- płatność dla młodych rolników,
- wsparcie związane z produkcją (płatność do bydła, płatność do krów, płatność do owiec, płatność do kóz, płatność do roślin wysokobiałkowych, płatność do buraków cukrowych, płatność do ziemniaków skrobiowych, płatność

do owoców miękkich – przy czym od 2017 r. sektor owoców miękkich obejmuje wyłącznie uprawy truskawek, płatność do pomidorów, płatność do chmielu, płatność do lnu, płatność do konopi włóknistych),

- płatność niezwiązana do tytoniu (w ramach przejściowego wsparcia krajowego).

Ponadto, na jednym formularzu wniosku rolnik może ubiegać o przyznanie także niektórych płatności realizowanych w ramach PROW 2014-2020 (płatności ONW, płatności rolno-środowiskowo-klimatycznej, płatności ekologicznej, premii pielęgnacyjnej i premii zalesieniowej) oraz w ramach

PROW 2007-2013 (płatności rolnośrodowiskowej i pomocy na zalesianie).

Rolnicy, którzy w 2015 r. przystąpili do systemu dla małych gospodarstw, otrzymają płatność w ramach tego systemu, zastępującą wszystkie rodzaje wsparcia finansowane z budżetu unijnego. Wystąpienie z systemu dla małych gospodarstw ze skutkiem od 2017 r. jest możliwe w terminie do 30 września br., nie jest już natomiast możliwe przystąpienie do tego systemu.

Termin składania wniosków o przyznanie płatności za 2017 r. potrwa do 15 maja br. Możliwe jest również złożenie wniosku po tej dacie, nie później jednak niż

do dnia 9 czerwca 2017 r., ale spowoduje to sankcje w postaci obniżenia kwoty płatności o 1% za każdy dzień roboczy zwłoki.

Najważniejsze zmiany w systemie płatności bezpośrednich, wprowadzone ze skutkiem od 2017 r., odnoszą się do wsparcia związanego z produkcją. Nadal będzie ono realizowane w 4 sektorach produkcji zwierzęcej (młode bydło, krowy, owce, kozy) i 8 sektorach produkcji roślinnej (rośliny wysokobiałkowe, buraki cukrowe, ziemniaki skrobiowe, owoce miękkie, pomidory, chmiel, len, konopie włókniste), niemniej jednak w ramach przeglądu funkcjonowania tego instrumentu, wprowadzono zmiany w zasadach przyznawania płatności w sektorach: młodego bydła, krów, owiec, roślin wysokobiałkowych, buraków cukrowych i owoców miękkich.

■ Płatności do zwierząt

- Sektor młodego bydła i krów.

W przypadku sektorów młodego bydła i krów zmniejszono maksymalną liczbę zwierząt, do których może zostać przyznana płatność, z dotychczasowych 30 szt. do 20

centrowanie wsparcia w gospodarstwach, w których następuje systematyczny spadek liczby stad i pogłowia zwierząt, a więc gospodarstw, których sytuacja ekonomiczna jest najtrudniejsza.

- Płatności do owiec.

W przypadku płatności do owiec ustanowiono nowy okres przetrzymywania zwierząt kwalifikujących się do wsparcia – od dnia 15 marca do dnia 15 kwietnia roku składania wniosków (zamiast okresu od dnia 20 października do dnia 20 listopada). Zmiana została dokonana w związku z postulatami zgłaszanymi przez organizacje zrzeszające hodowców owiec i ma na celu ułatwienie zarządzania stadem.

W związku ze zmianą okresu przetrzymywania owiec, dostosowano termin dokonania zgłoszeń wymaganych na podstawie przepisów o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt (należy ich dokonać do dnia 15 marca roku złożenia wniosku) i spełnienia wymagań w zakresie identyfikacji (zwierzę musi je spełniać najpóźniej od dnia 15 marca roku złożenia wniosku).

rze owiec i w sektorze kóz. Zmiana polega na tym, że rolnik we wniosku będzie jedynie zaznaczał, że ubiega się o płatności do owiec lub kóz – bez konieczności wpisywania numerów identyfikacyjnych tych zwierząt. Zapewnia to oszczędność czasu i brak ryzyka popełnienia błędu. Zgłoszenie do IRZ faktu, że zwierzę opuściło gospodarstwo w okresie przetrzymywania, zastąpi pisemne wycofanie wniosku o płatność do owiec lub kóz. Zasady zastępowania zwierząt nie ulegają zmianie.

■ Rośliny wysokobiałkowe

W miejsce dotychczasowej płatności do roślin wysokobiałkowych wprowadzono dwie oddzielne płatności: do roślin strączkowych na ziarno oraz do roślin pastewnych. Dokonane zmiany biorą pod uwagę potrzebę zapewnienia krajowej produkcji białka roślinnego na pasze oraz lepszego ukierunkowania wsparcia, uwzględniającego sposób wykorzystania roślin wysokobiałkowych.

- Płatność do roślin strączkowych na ziarno będzie przysługiwała do powierzchni upraw:

Uproszczono procedurę ubiegania się o wsparcie związane z produkcją w sektorze owiec i kóz

szt., ale zachowano dotychczasową kopertę finansową. Wprowadzona zmiana pozwala na skon-

Niezależnie od tego uproszczono procedurę ubiegania się o wsparcie związane z produkcją w sekto-

- bobiku,
- grochu siewnego, w tym peluski, z wyłączeniem grochu siewnego

W miejsce płatności do roślin wysokobiałkowych wprowadzono dwie oddzielne płatności: do roślin strączkowych na ziarno...

cukrowego i grochu siewnego łuskowego,

- ✓ łubinu białego,
- ✓ łubinu wąskolistnego,
- ✓ łubinu żółtego,
- ✓ soi zwyczajnej.

Warunkiem przyznania płatności

- ✓ koniczyny białej,
- ✓ koniczyny białoróżowej,
- ✓ koniczyny perskiej,
- ✓ koniczyny krwistoczerwonej,
- ✓ komonicy zwyczajnej,
- ✓ lędźwianu,
- ✓ lucerny siewnej,

- ✓ lucerny mieszańcowej,
- ✓ lucerny chmielowej,
- ✓ nostrzyka białego,
- ✓ seradeli uprawnej,
- ✓ wyki kosmatej,
- ✓ wyki siewnej.

Uprawa zgłoszona do wsparcia nie może zostać przeznaczona na zielony nawóz. Płatnością będzie objęte nie więcej niż 75 ha upraw w gospodarstwie.

■ Truskawki

W przypadku sektora owoców miękkich wsparcie będzie przysługiwało do upraw truskawek.

■ Buraki cukrowe

Od 2017 r. wsparcie w sektorze buraków cukrowych będzie przyznawane do powierzchni upraw wszystkich buraków cukrowych, a nie tylko buraków kwotowych. Zmiana ta wynika z konieczności dostosowania instrumentu wsparcia do zmienionych unijnych warunków prawnych – zniesienie kwotowania produkcji cukru. Nadal wymagane jest posiadanie umowy dostawy.

■ Pozostałe zmiany

Poza zmianami w zasadach przyznawania niektórych płatności realizowanych w ramach wsparcia związanego z produkcją, uchylony zostanie wykaz obszarów, które są wykorzystywane głównie do prowadzenia działalności pozarolniczej. Wykaz ten obejmował lotniska, boiska sportowe i pola golfowe, co oznaczało, że grunty rolne, na których były położone te obiekty, były *a priori* wykluczone z płatności bezpośrednich, niezależnie od tego, w jakim stopniu były one wykorzystywane do prowadzenia działalności rolniczej. Brak wykazu obszarów automatycznie wyłączonych ze wsparcia oznaczał będzie, że w przypadku gruntów, na których – poza działalnością rolniczą – prowadzona jest również działalność pozarolnicza, kierownik biura powiatowego ARiMR, w toku postępowania o przyznanie płatności, będzie każdorazowo oceniał, czy prowadzenie działalności rolniczej nie jest znacząco utrudnione przez intensywność, charakter, okres trwania i harmonogram działalności pozarolniczej. Jeżeli warunek ten będzie spełniony, grunty zostaną objęte wsparciem.

Departament Płatności Bezpośrednich

☎ 22 623 12 34

Zdjęcia: fotolia

Rolnictwo i obszary wiejskie

w przyjętej przez Rząd „Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)”

14 lutego br. Rada Ministrów podjęła Uchwałę w sprawie przyjęcia *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)* (dalej nazywanej jako „SOR” lub „Strategia”) – najważniejszego dokumentu, który przedstawia cele do realizacji w perspektywie roku 2020 i 2030, wskazuje sposób ich osiągnięcia oraz określa najważniejsze projekty. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi brało aktywny udział w pracach nad projektem Strategii, dbając aby w dokumencie właściwie zostały opisane zagadnienia dotyczące rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich.

Projekt *Strategii* był rozpatrywany przez Komitet Ekonomiczny Rady Ministrów 17 stycznia 2017 r. Następnie dokument był przedmiotem obrad Stałego Komitetu Rady Ministrów 19 stycznia 2017 r., który go przyjął i rekomendował Radzie Ministrów.

Wśród głównych założeń *Strategii* wymienia się konieczność oparcia konkurencyjności kraju o stabilne i trwałe podstawy oraz zmianę modelu rozwoju kraju. Głównym celem projektowanych działań rozwojowych

w SOR jest stworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym.

Oczekiwany efektem realizacji *Strategii* będzie wzrost zamożności Polaków oraz zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. W konsekwencji ma nastąpić „poprawa jakości życia obywateli, rozumiana jako stworzenie przyjaznych warunków

bytowych, zapewnienie odpowiedniej jakości kształcenia, podwyższającego kwalifikacje i kompetencje obywateli, wzrost zatrudnienia i lepsze jakościowo miejsca pracy, poprawa dostępu do infrastruktury, zapewnienie odpowiedniej opieki medycznej poprawiającej zdrowotność obywateli, satysfakcjonującego stanu środowiska oraz poczucia bezpieczeństwa.”

Strategia zawiera szereg wyborów strategicznych polityki państwa, które stanowią punkt odniesienia do konstruowania wszystkich polityk, programów i projektów realizacyjnych. Należy do nich m.in.:

- określenie listy sektorów strategicznych, które mają szansę stać się przyszłymi motorami polskiej gospodarki i na których skoncentrowane zostanie wsparcie w ramach poszczególnych polityk publicznych;
- zwiększenie koncentracji polityki regionalnej na obszarach problemowych i potencjałach terytorial-

nych obszarów miejskich i wiejskich;

- wskazanie kluczowych inwestycji infrastrukturalnych (transportowych, energetycznych, środowiskowych, z zakresu cyfryzacji).

W Strategii zawarte są rekomendacje dla polityk publicznych. Stanowi ona podstawę do zmian w systemie zarządzania rozwojem, w tym obowiązujących dokumentów strategicznych (strategii, polityk, programów) oraz weryfikacji i aktualizacji instrumentów wdrożeniowych, do których należy między innymi *Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi Rolnictwa i Rybactwa na lata 2012-2020*.

Na liście sektorów strategicznych dla polskiej gospodarki znajduje się sektor żywności wysokiej jakości, zaś w ramach krajowych inteligentnych specjalizacji (tzw. Programów Pierwszej Prędkości) krajowa inteligentna specjalizacja *Innowacyjne technologie, procesy i produkty sektora rolno-spożywczego i leśno-drzewnego*. Jest to istotne, ponieważ *Strategia* zakłada odchodzić od dotychczasowego wspierania wszystkich sektorów czy branż, w kierunku zindywidualizowanych pakietów dla poszczególnych sektorów strategicznych, które mogą stać się motorami gospodarki polskiej w przyszłości.

Istotnym elementem polityki eksportowej będzie koncentracja wsparcia na branżach, które stanowią ważną pozycję eksportową kraju oraz tych sektorach, które mogą w przyszłości decydować o pozycji konkurencyjnej Polski w świecie (wytypowano 12 branż, wśród których znajduje się branża „polskie specjalności żywnościowe”).

W dokumencie podkreślone zostało, że kluczowe dla zrównoważonego i odpowiedzialnego rozwoju kraju będzie zwiększanie konkurencyjności gospodarstw rolnych oraz producentów rolno-spożywczych poprzez poprawę ich dochodowości, integrację łańcucha żywnościowego

Sektor żywności wysokiej jakości jednym z 10 sektorów strategicznych, które mają szansę stać się przyszłymi motorami polskiej gospodarki.

i bardziej sprawiedliwy podział wartości dodanej w tym łańcuchu, oparty na zasadzie partnerstwa.

Ponadto w celu szczegółowym I SOR – *Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną* zaprojektowany został kierunek interwencji: 4. *Konkurencyjne gospodarstwa rolne i producenci rolno-spożywczy* oraz kierunek interwencji: 7. *Wsparcie lokalnych motorów przedsiębiorczości*, w ramach których przewidziano szereg działań dedykowanych rozwojowi sektora rolno-spożywczego.

Zwiększanie konkurencyjności gospodarstw rolnych oraz producentów rolno-spożywczych poprzez poprawę ich dochodowości, integrację łańcucha żywnościowego i bardziej sprawiedliwy podział wartości dodanej w tym łańcuchu, oparty na zasadzie partnerstwa – jednym z priorytetowych zadań państwa.

Strategia będzie realizowana z wykorzystaniem podejścia projektowego. Dokument, w każdym z obszarów, wskazuje konkretne projekty (strategiczne i flagowe) służące realizacji celów strategicz-

nych. Takie podejście – wraz z przewidzianym systemem monitorowania i oceny – zapewni włączenie w realizację działań partnerów społecznych i gospodarczych, społeczeństwa obywatelskiego, świata nauki i samorządów. Lista projektów strategicznych i flagowych liczy blisko 200 przedsięwzięć, zarówno z zakresu rozwiązań legislacyjnych, jak i konkretnych inwestycji. Ma ona charakter otwarty i może być modyfikowana.

Wśród tej listy znajdują się m.in. następujące projekty strategiczne MRiRW skierowane do sektora rolno-spożywczego:

- Projekty rozwoju branż – dedykowane poszczególnym branżom sektora rolno-spożywczego, spójne z Programem Rozwoju Głównych Rynków Rolnych w Polsce na lata 2016-2020.

W zależności od stopnia zaawansowania prac koncepcyjnych lista projektów będzie na bieżąco weryfikowana w kolejnych latach. Obecnie zostały przygotowane następujące projekty:

- ✓ Innowacyjne przetwory owocowo-warzywne – celem projektu jest zwiększenie intencjonalnego spożycia produktów owocowych lub warzywnych w oparciu o informacje dotyczące właściwości prozdrowotnych i żywieniowych produktu. Zakłada rozwinięcie segmentu rynku przetworzonych produktów owocowo-warzywnych dedykowanych określonym grupom społecznym (np. osobom starszym) wytwarzanych z wykorzystaniem zaawansowanych lub innowacyjnych technik produkcyjnych (jak np. ultradźwięki).

➤ Polska wieprzowina – projekt ukierunkowany na wzrost produkcji wieprzowiny i zapewnienie bezpieczeństwa w zakresie pogłowia trzody chlewnej w Polsce.

➤ Polska wołowina – wdrożenie projektu zapewni rozwój łańcucha dostaw wołowiny kulinarnej i sprawiedliwy podział zysków w łańcuchu produkcyjnym.

➤ Polska jagnięcina i baranina – celem projektu jest wzrost produkcji mięsa, wełny, mleka i skór owczych

oraz zapewnienie bezpieczeństwa w zakresie pogłowia owiec w Polsce.

● Ramowy Plan Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego na lata 2014-2020 – rozwój rolnictwa ekologicznego oraz rynku żywności ekologicznej. Wsparcie będzie skierowane zarówno na zwiększenie wartości produkcji jak również liczby producentów żywności ekologicznej.

● Gospodarowanie gruntami rolnymi na rzecz zrównoważonego rozwoju – nowy system regulacji prawnych służących poprawie struktury obszarowej gospodarstw rolnych. Przygotowane rozwiązania umocnią pewność i trwałość pozycji dzierżawcy przy równoczesnym poszanowaniu interesów wydzierżawiającego oraz wzmocnią ochronę regionalnych walorów środowiskowych.

● Spółdzielnie rolników – głównym celem projektu jest opracowanie ustawy, która w kompleksowy sposób będzie regulowała zasady i sposób funkcjonowania spółdzielni rolniczych. Instrumentem mającym zachęcać producentów rolnych do zakładania spółdzielni rolników ma być m.in. możliwość skorzystania z określonych zwolnień podatkowych.

W projekcie przewidziano również wprowadzenie obowiązku tworzenia przez spółdzielnie rolników funduszu rezerw niepodzielnych, który ma na celu zapewnienie instrumentu

gwarantującego stabilność jej funkcjonowania. Oczekuje się, że wprowadzenie nowych rozwiązań pozwoli na poprawę efektywności gospodarowania na obszarach wiejskich.

● Nowoczesne ubezpieczenia rolnicze – wykorzystanie potencjału

Wśród blisko 200 projektów strategicznych i flagowych – 12 projektów MRiRW dotyczących rozwoju sektora rolno-spożywczego.

Pocztowego Towarzystwa Ubezpieczeń Wzajemnych do stworzenia oferty dedykowanej ubezpieczeniom produkcji rolnej przed ryzykiem wystąpienia niekorzystnych zjawisk atmosferycznych. Upowszechnienie systemu ubezpieczeń zintensyfikuje przemiany strukturalne sektora rolno-spożywczego w kierunku produkcji rynkowej.

● Program wsparcia hodowli roślin w Polsce – w programie zostaną ujęte strategiczne, z punktu widzenia polskiego rolnictwa, kierunki hodowli roślin z uwzględnieniem zmian klimatu, odporności na organizmy szkodliwe, czy też wymagań rynkowych. Oczekiwane rezultaty to: dostarczenie firmom hodowlanym nowoczesnych i wydajnych narzędzi do wspomagania hodowli nowych odmian; uzyskanie materiałów wyjściowych do hodowli odpornych na czynniki biotyczne (np. wirusy lub bakterie) oraz abiotyczne (takie jak susza, mróz); stymulacja hodowli gatunków kluczowych dla polskiego rolnictwa.

● Intermodalny terminal towarowy – budowa infrastruktury spedycyjno-magazynowej działającej na potrzeby eksportu towarów rolno-spożywczych na rynki światowe (przy zaangażowaniu spółek z udziałem Skarbu Państwa, w tym Krajowej Spółki Cukrowej S. A.).

● Odtworzenie i wsparcie rozwoju lokalnych rynków rolnych – rozwój lokalnych struktur umożliwiających realizację sprzedaży i promowania lokalnych produktów i podmiotów je wytwarzających, prowadzenie lokalnych platform handlu produktami, których obrót odbywa się na rynku lokalnym. Wykorzystanie potencjału Internetu, aby dotrzeć do nowych konsumentów.

● Efektywny system doradztwa rolniczego – wzmocnienie i zwiększenie efektywności do-

radztwa rolniczego poprzez m.in.: ulepszenie systemu szkoleń doradców rolniczych, wzmocnienie kompetencji w zakresie transferu wiedzy z nauki do praktyki, unowocześnienie warsztatu prowadzenia działalności rolniczej i zarządzania gospodarstwem.

● Platforma żywnościowa – uruchomienie przez MRiRW oraz podmioty rynku kapitałowego elektronicznej platformy sprzedażowej (typu OTC) dla produktów rolno-spożywczych. Wdrożone rozwiązanie ułatwi tworzenie dużych, jednorodnych partii towaru, co przyczyni się do zwiększenia eksportu produktów na rynki UE oraz wybrane pozaunijne rynki perspektywiczne.

● Linia pożyczkowa i Fundusz rozwoju rolnictwa – fundusz dedykowany podmiotom gospodarczym prowadzącym działalność na obszarach wiejskich oraz gospodarstwom rolnym. Linia pożyczkowa wesprze inwestycje prywatne, które nie kwalifikują się do wsparcia ze strony środków publicznych (krajowych i zagranicznych). Wsparcie przyczyni się do rozwoju atrakcyjnych miejsc pracy na terenach wiejskich.

● Woda dla rolnictwa – program wsparcia gospodarstw rodzinnych i doskonalenia gospodarki wodnej w rolnictwie w warunkach okresowych niedoborów i nadmiarów wo-

dy, w tym w budowie, odbudowie i prawidłowym wykorzystaniu urządzeń melioracyjnych dla poprawienia warunków produkcji, powiększenia retencji wodnej oraz osiągnięcia efektów środowiskowych. Zarządzenie lokalnymi zasobami wody obejmuje zatrzymanie wód opadowych w glebie, ochronę jakości wody poprzez zatrzymywanie substancji nawozowych i węgla organicznego w glebie, ochronę warunków bytowych chronionych gatunków zależnych od wody oraz kształtowanie krajobrazów sprzyjających utrzymaniu retencji naturalnej oraz zapobieganiu powodziom i suszom.

W odniesieniu do rozwoju regionalnego i terytorialnego warto przywołać nowe zasady jakimi kierowano się przy opracowywaniu SOR: „Przez ostatnie 25 lat w Polsce dominował model rozwoju, z którego korzyści czerpały tylko niektóre grupy społeczeństwa – rozwój był postrzegany przede wszystkim przez pryzmat wzrostu aglomeracji i dużych miast. Fundamentalnym wyzwaniem jest zatem przebudowanie całego modelu gospodarczego tak, żeby służył on całemu społeczeństwu.

Nowy model rozwoju to przede wszystkim rozwój odpowiedzialny oraz społecznie i terytorialnie zrównoważony. To model oparty o indywidualny potencjał terytorialny, inwestycje, innowacje, rozwój, eksport oraz wysoko przetworzone produkty. Stąd w obszarze rozwój

zrównoważony terytorialnie zdecydowano, że „polityka regionalna w dalszym ciągu wzmocni będzie terytorialne potencjały rozwojowe i specjalizację, głównie w kierunku aktywizacji gospodarczej, rozwoju lokal-

nych rynków pracy i mobilizacji zawodowej mieszkańców”. Zakłada się, że w wyniku interwencji zwiększą się dochody gospodarstw domowych na wsi (wzrost relacji rocznych dochodów na wsi w stosunku do miasta – z 69,5% w 2015 r. do 72% w 2020 r. i 75% w 2030 r.).

Nowy model rozwoju to przede wszystkim rozwój odpowiedzialny oraz społecznie i terytorialnie zrównoważony. To model oparty o indywidualny potencjał terytorialny, inwestycje, innowacje, rozwój, eksport oraz wysoko przetworzone produkty.

W dokumencie wskazano na utrzymujące się dysproporcje w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego, które są konsekwencją m.in. „regionalnych różnic w wydajności pracy, niezrównoważenia podaży i popytu na lokalnych rynkach pracy, geograficznie selektywnego napływu inwestycji (głównie zagranicznych), potencjału poszczególnych ośrodków a także zróżnicowanego poziomu wyposażenia infrastrukturalnego i dostępności transportowej, mającej kluczowe znaczenie dla uczestnictwa w rynku pracy i dostępności do usług publicznych”.

Rozwój obszarów wiejskich jednym z priorytetów polityki regionalnej w ramach pierwszego celu polityki do 2030 r. „Zrównoważony rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały poszczególnych terytoriów”.

W Strategii podkreślono, że realizacja celów strategicznych wymaga włączenia w procesy rozwojowe wszystkich obszarów Polski. Zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju obywatele, niezależnie od miejsca

zamieszkania, powinni mieć zapewnione możliwości rozwojowe przejawiające się dostępem do odpowiedniej jakości dóbr i podstawowych usług (np. zdrowie, edukacja, transport publiczny)”.

Rozwiązania przyjęte w SOR oznaczają więc, że działania Strategii dotyczą wszystkich obszarów wiejskich, a ich zróżnicowane terytorialnie potrzeby zostały odzwierciedlone w szczególności w kierunkach interwencji w celu szczegółowym II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony. Wyodrębniono tam dwa

kierunki interwencji dedykowane rozwojowi regionalnemu obszarów wiejskich: 4.1 Rozwój obszarów wiejskich w oparciu o endogeniczne potencjały gospodarcze oraz 4.2 Aktywizacja obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją.

Polityka wobec obszarów wiejskich zgodnie z zapisami SOR „musi wspierać ich rozwój w oparciu o posiadane przez nie endogeniczne potencjały. Efektem będzie m.in. wyrównywanie szans rozwojowych wszystkim mieszkańcom wsi. Implikuje to działania dotyczące pobudzania przedsiębiorczości, przekształceń strukturalnych, zwiększania mobilności i zapewnienia odpowiedniej jakości usług decydujących o perspektywach rozwojowych (zdrowie, edukacja, transport publiczny), zachowanie walorów kulturowych, krajobrazu i środowiska przyrodniczego.”

Jednocześnie specjalna uwaga musi zostać poświęcona obszarom zagrożonym trwałą marginalizacją, które utraciły zdolności rozwojowe. Wymagają one podjęcia dodatko-

wych, specjalnych działań ze strony rządu i władz regionalnych, we współpracy z samorządami lokalnymi, przedsiębiorcami i mieszkańcami. Dużą rolę do odegrania ma właściwe zapewnienie komplementarności funkcji realizowanych dla mieszkańców wsi, zlokalizowanych na obszarach wiejskich oraz w miastach – stanowiących ich centra obsługi w zakresie wielu dóbr i usług na poziomie średnim i wyższym.

Wyróżnienie rozwoju terytorialnego obszarów wiejskich w SOR jest spójne z międzynarodowymi standardami. Ma również swoje uzasadnienie w skali kraju, ponieważ obszary wiejskie posiadają największy zasób terenów możliwych do przeznaczenia pod inwestycje oraz realizację celów publicznych, w tym m.in. środowiskowych pełniących przez obszary zalesione i tereny użytkowane rolniczo.

Obszary te mogą także przyczynić się do spełnienia jednego z podstawowych celów Agendy ONZ na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030 w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego, lepszego odżywiania oraz promowania zrównoważonego rolnictwa.

Również w odniesieniu do rozwoju obszarów wiejskich wyodrębniono szereg projektów strategicznych wśród których znajdują się następujące projekty MRiRW:

- Pakt dla obszarów wiejskich – wdrażany jako dokument o charakterze porozumienia społecznego i politycznego, integrujący w sposób kompleksowy działania systemowe (zmiany legislacyjne, instytucjonalne, programowe) oraz inwestycyjne, związane z procesem zarządzania obszarami wiejskimi. Zapewni odpowiednie

ukierunkowanie wsparcia na rzecz obszarów wiejskich wielu podmiotów (administracji rządowej i samorządowej, lokalnych społeczności, organizacji społecznych i zawodowych), realizowanego na poziomie

Kluczowym elementem w procesie działań na rzecz osiągnięcia celów rozwojowych SOR jest zapewnienie wszystkim obszarom wiejskim warunków do trwałego rozwoju.

lokalnym, regionalnym i krajowym przy wykorzystaniu środków krajowych i UE. Skonsolidowanie zadań w jednym dokumencie, zapewni spójność między strategicznymi zadaniami rządu i samorządu, realizowanymi na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Efektem tych skoordynowanych działań będzie wzmocnienie wszystkich funkcji wsi: społecznych, gospodarczych i środowiskowych.

- Infrastruktura dla rozwoju obszarów wiejskich – kompleksowy i zintegrowany pakiet działań określający interwencje z różnych źródeł krajowych i UE, niezbędne dla zwiększenia dostępności mieszkańców obszarów wiejskich do podstawowych

W Strategii zaplanowano realizację projektów strategicznych dedykowanych rozwojowi obszarów wiejskich.

usług publicznych i poprawy ich jakości, obejmujący m.in.:

- poprawę dostępności komunikacyjnej obszarów wiejskich poprzez budowę gminnej i powiatowej sieci drogowej w powiązaniu z rozwojem transportu publicznego obsługującego tereny wiejskie;

- wsparcie inwestycji z zakresu gospodarki wodno-ściekowej na obszarach wiejskich, w celu podniesienia jakości życia mieszkańców obszarów wiejskich;

- wyeliminowanie terytorialnych różnic w możliwości dostępu do szerokopasmowego internetu o wysokich przepływnościach; budowa sieci zapewniających gwarantowaną przepływność co najmniej 30 mb/s do użytkownika końcowego; rozwój kapitału ludzkiego obszarów

wiejskich przy wykorzystaniu sieci szerokopasmowych;

- budowę i modernizację na obszarach wiejskich bazy usług społecznych i kulturalnych, w tym szkół i przedszkoli, obiektów zdrowia oraz wsparcie tworzenia centrów aktywności mieszkańców wsi, w tym na bazie infrastruktury szkolnej.

- Profesjonalne Instytucje Otoczenia Biznesu (IOB) – działające na rzecz rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich i w małych miastach – wsparcie procesu rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich i w małych miastach poprzez integrację instytucji otoczenia biznesu posiadających ofertę dla klienta na obszarach wiejskich, ich promocję oraz podwyższenie jakości i efektywności świadczonych usług.

- Nowe szanse dla wsi – program aktywizacji zawodowej rolników oraz osób związanych z rolnictwem dla potrzeb

pozarolniczego rynku pracy, z wykorzystaniem instrumentów finansowanych ze środków polityki spójności, PROW 2014-2020 oraz krajowych instrumentów rynku pracy.

Departament Strategii, Analiz i Rozwoju

☎ 22 623 18 44

Zdjęcie: fotolia

O przyszłości WPR

Konsultacje Komisji Europejskiej

2 lutego 2017 r. Komisja Europejska (KE) rozpoczęła konsultacje publiczne na temat przyszłości wspólnej polityki rolnej (WPR). W konsultacjach może wziąć udział każdy zainteresowany obywatel Unii Europejskiej lub instytucja. Aby to zrobić należy wypełnić kwestionariusz¹ na stronie KE.

Dostępna jest także polska wersja językowa kwestionariusza. Konsultacje są otwarte do 2 maja 2017 r. Ich podsumowanie odbędzie się podczas konferencji w lipcu 2017 r.

Na podstawie konsultacji, a także w oparciu o analizy i inne debaty (m. in. w Radzie UE ds. Rolnictwa i Rybołówstwa), do końca 2017 roku Komisja Europejska opracuje komunikat w sprawie przyszłości WPR. Kolejnym etapem prac będzie publikacja przez Komisję wniosków legislacyjnych, która przewidziana jest w 2018 roku. Ostatecznie o nowym kształcie WPR zadecydują rządy państw członkowskich (Rada UE ds. Rolnictwa i Rybołówstwa) oraz Parlament Europejski.

■ WPR po 2020 r. według Komisji Europejskiej

Komisja proponuje, aby reforma WPR była skupiona przede wszystkim na modernizacji i uproszczeniu i wskazuje na następujące cele dla przyszłej WPR:

- wspieranie inteligentnego rolnictwa poprzez zwiększenie jego konkurencyjności i innowacyjności, przy jednoczesnym zapewnieniu zrównoważonego rozwoju oraz świadczenia usług na rzecz ochrony ekosystemu;
- promowanie odpornego rolnictwa poprzez podjęcie problemu zmienności dochodów oraz wzmocnienie pozycji rolników w łańcuchu żywnościowym;
- sprzyjanie żywej gospodarce wiejskiej poprzez wspieranie wzrostu gospodarczego i zatrudnienia

na obszarach wiejskich oraz wymiany pokoleń;

- budowanie powiązań z innymi politykami, zwłaszcza dotyczącymi ochrony środowiska, zmian klimatu, zatrudnienia, kwestii społecznych, edukacji, bezpieczeństwa żywności i łańcucha dostaw, wyżywienia, zdrowia publicznego, spójności, prawa konkurencji, handlu, badań i innowacji i migracji;

- poprawę zarządzania poprzez lepsze odzwierciedlenie różnorodności, która istnieje w unijnym rolnictwie, uproszczenie WPR i wdrażanie efektywnych kosztowo narzędzi, wzmocnienie ukierunkowania na wyniki.

Komisja jest także zobowiązana do przygotowania tzw. oceny wpływu / skutków (ang. *Impact Assessment*). Jest to dokument, w którym przedstawiona będzie ocena skuteczności obecnej WPR w wymiarze gospodarczym, społecznym i środowiskowym. W ocenie wpływu Komisja zaplanowała analizę 5 roboczych wariantów polityki. Warianty te mają służyć ukierunkowaniu dyskusji i nie przesądzają o ostatecznych zmianach WPR (ostateczny kształt WPR po 2020 roku nie będzie więc wprost jedną z zaproponowanych opcji).

■ Polskie priorytety w dotychczasowej debacie

Konsultacje Komisji są ważnym etapem dyskusji o zmianach wspólnej polityki rolnej na okres po 2020 roku. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi zachęca wszystkich do aktywnego udziału w tych konsultacjach. Głosy z Polski, uwzględniające specyfikę polskiego rol-

nictwa i nasze priorytety, powinny wpłynąć na kierunek dalszych prac Komisji.

We wstępnej dyskusji na forum UE, która trwa od maja 2016 roku i w której aktywnie uczestniczą przedstawiciele Polski, MRiRW kieruje się priorytetami, które zostały opracowane na podstawie dotychczasowych doświadczeń we wdrażaniu WPR w Polsce. Wypracowując polskie priorytety resort rolnictwa starał się uwzględnić dostępne wyniki badań naukowych oraz wnioski z dotychczasowej debaty (np. deklarację CORK 2.0).

Priorytety prezentowane przez resort rolnictwa obejmują przede wszystkim zapewnienie sprawnego funkcjonowania jednolitego rynku produktów rolnych w UE. Sprawny jednolity rynek wymaga przede wszystkim zapewnienia równych warunków konkurencji dla wszystkich rolników bez względu na kraj, w którym prowadzą swoją działalność. Dlatego w nowej WPR należy ostatecznie odejść od historycznych kryteriów dystrybucji wsparcia bezpośredniego i zakończyć proces wyrównywania stawek płatności między państwami członkowskimi.

W dotychczasowej dyskusji zidentyfikowano szereg różnych priorytetów dla WPR na najbliższe lata. W dużej mierze odnoszą się one do wielofunkcyjności tej polityki. Jednak w ocenie MRiRW realizacja tych wszystkich priorytetów nie będzie możliwa bez odpowiedniego budżetu na politykę rolną.

Wspólna polityka rolna ma również niebagatelne znaczenie w zapewnieniu spójności gospodarczej, społecznej, terytorialnej i politycznej w UE. Dlatego kryteria spójnościowe powinny być brane pod uwagę przy podziale środków, szczególnie w II filarze, zwłaszcza w świetle traktatowych celów UE, które przewidują dążenia do spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej oraz solidarności między państwami członkowskimi.

W ocenie resortu rolnictwa zdecydowanej poprawy wymaga zarządzania rynkami rolnymi w ramach WPR. Należy aktywnie korzystać z dostępnych rozwiązań w celu skutecznego przeciwdziałania sytuacjom kryzysowym na rynkach rolnych.

Uproszczenie WPR musi być realne. Z pewnością uproszczeniu nie posłużą kolejne rewolucyjne zmiany tej polityki. Obecne ramy prawne dają wystarczająco możliwości, aby poprawić skuteczność i efektywność WPR. Należy też silniej włączyć zasadę subsydiarności przy programowaniu, wdrażaniu i kontroli rozwiązań w ramach WPR, jednak w sposób który nie zwiększy ryzyka finansowego dla państw członkowskich i rolników.

Departament Strategii, Analiz i Rozwoju

☎ 22 623 18 44

Zdjęcie: fotolia

¹ Kwestionariusz dostępny na stronie Komisji Europejskiej: https://ec.europa.eu/agriculture/consultations/cap-modernising/2017_en#q-and-a

ONW według nowych reguł

W okresie programowania 2014-2020 zmianie uległy zasady wyznaczenia obszarów z ograniczeniami naturalnymi (ONW typ nizinny) w ramach programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Zgodnie z zapisami rozporządzenia nr 1305/2013 na terenie całej UE stosowane będą jednolite kryteria biofizyczne dotyczące klimatu, gleby oraz ukształtowania terenu. Rozporządzenie to zobowiązuje także państwa członkowskie do wyłączenia ze wsparcia w ramach ONW obszarów, na których znaczące ograniczenia naturalne występują, ale zostały

one przewyższone poprzez m.in. zastosowanie intensywnych systemów produkcji (np. intensywny chów zwierząt oraz udział intensywnych upraw ogrodniczych i sadowniczych).

Instytuty badawcze (Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy) zakończyły kilkuletnie prace mające na celu wyznaczenie w Polsce zasięgów ONW według tych nowych zasad. Przeprowadzono złożone prace analityczne, m.in. przygotowano odpowiedni zbiór da-

nych (w tym wykonanie prac terenowych oraz pobranie w skali całego kraju i ocena prób glebowych) oraz dokonano aktualizacji dla obszaru całego kraju informacji zawartych na mapie glebowo-rolniczej.

W czasie tych prac zweryfikowano pod kątem nowych kryteriów biofizycznych wszystkie jednostki administracyjne w Polsce (gminy i obręby ewidencyjne). Wyznaczenie obszarów, do których przysługiwać ma wsparcie w ramach ONW typ nizinny, zostało dokonane w pierwszej kolejności na poziomie gmin spełniających kryteria biofizyczne, a następnie (w przypadku braku kwalifi-

kacji całej gminy) na poziomie obrębów ewidencyjnych. Przeprowadzona przez IUNG-PIB analiza wskazuje, że powierzchnia ONW typ nizinny może wynosić 46,46% (obecnie 51,5%) UR. Udział ten zostanie pomniejszony o powierzchnię obszarów, na których ograniczenia naturalne zostały przewyższone (tzw. *fine tuning*).

Wyniki analizy wskazują, że zmniejszenie powierzchni ONW typ nizinny towarzyszą przesunięcia terytorialne, w wyniku których ok. 40,5% UR zachowa status ONW, 11,2% UR utraci status ONW, a 6% UR po raz pierwszy uzyska status ONW. Utrata statusu ONW typ nizinny przez część obszarów jest wynikiem odejścia od dotychczas stosowanych kryteriów – Wskaźnika Waloryzacji Rolniczej Przestrzeni Produkcyjnej oraz czynników demograficznych, na rzecz jednolitych w całej UE kryteriów biofizycznych.

Dla jednostek administracyjnych, które na skutek nowego wyznaczenia utracą status ONW typ nizinny, MRiRW planuje kilka działań łagodzących/osłonowych takich jak:

- wyodrębnienie nowej kategorii ONW typ specyficzny,

Wdrożenie delimitacji ONW wg nowych zasad możliwe będzie od 1 stycznia 2018 r.

- przejściowe (degresywne) płatności dla rolników, którzy na skutek nowego wyznaczenia utracą wsparcie w ramach ONW,
- ukierunkowanie części środków w ramach PROW 2014-2020 na działania wspierające jednostki administracyjne (lub regiony), w których nastąpi największa strata w powierzchni ONW.

Informacja nt. nowego wyznaczenia ONW została zaprezentowana na posiedzeniu Sejmowej Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi w dniu 25 stycznia 2017 r.

Obecnie wyniki analiz instytucji są weryfikowane przez służby eksperckie KE, co oznacza, że ocena KE może wpłynąć na ostateczne zasięgi ONW typ nizinny w Polsce. Ostateczny proces uzgodnień ze służbami KE i przyjęcie nowych rozwiązań w prawodawstwie krajowym muszą zostać zakończone w 2017 r., aby możliwe było wdrożenie delimitacji ONW według nowych zasad od 1 stycznia 2018 r.

Departament Strategii, Analiz i Rozwoju

☎ 22 523 18 44

Zdjęcie: fotolia

Polska wieś i rolnictwo 2016

Blisko połowa polskich rolników przeznaczają na cele inwestycyjne, np. zakup maszyn, ok. 43 proc. uzyskanych płatności bezpośrednich – wynika z badania „Polska wieś i rolnictwo” przeprowadzonego w 2016 r.

„Polska wieś i rolnictwo” jest cyklicznym badaniem opinii publicznej realizowanym od 2003 r., które służy m.in. monitorowaniu i ocenie zmian społeczno-gospodarczych zachodzących na wsi, efektywności polityk publicznych kierowanych na wieś oraz oceny działań instytucji pracujących na rzecz rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich.

W 2016 r. badanie było zlecane wspólnie przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Agencję Restrukturyza-

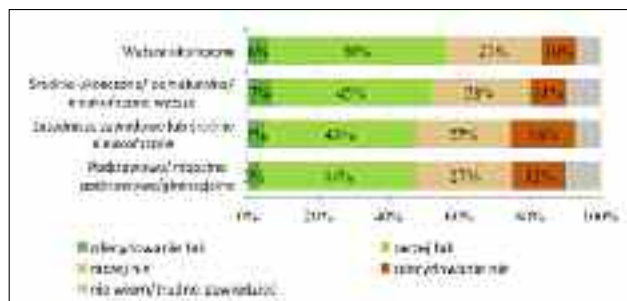
cji i Modernizacji Rolnictwa, Agencję Nieruchomości Rolnych, Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oraz Agencję Rynku Rolnego. Wywiady zostały przeprowadzone wśród 1 563 osób, co stanowi reprezentatywną ogólnopolską próbę badawczą. Na pytania odpowiadały osoby pełnoletnie mieszkające na wsi, wśród których 902 to osoby kierujące gospodarstwem rolnym.

Wyniki badania potwierdzają, że Polska wieś jest na stałe i w sposób nierozzerwalny związana z rolnic-

twem, które jest podstawowym albo dodatkowym miejscem pracy dla znaczącej większości mieszkańców obszarów wiejskich. Zdaniem osób biorących udział w badaniu, najważniejszą rolę obszarów wiejskich w Polsce jest produkcja żywności (wskazało tak 85 proc. rolników oraz 79 proc. nierolników), na drugim miejscu respondenci wskazują na ochronę środowiska (takiej odpowiedzi udzieliło 56 proc. rolników oraz 49 proc. nierolników). Równocześnie rolnicy deklarują dużą dbałość o ochronę środowiska, do której składają się m.in. zasady udzielania wsparcia w ramach mechanizmów Wspólnej Polityki Rolnej.

Respondenci zauważali pozytywne oddziaływanie Wspólnej Polityki Rolnej (w tym w szczególności płatności bezpośrednich oraz Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020) zarówno na rozwój ich miejscowości, jak i – w przypadku rolników – na rozwój gospodarstwa rolnego. Przy czym odsetek badanych, zdaniem których Wspólna Polityka Rolna ma pozytywny wpływ na sytuację ich gospodarstwa rolnego, był znacznie wyższy wśród osób z wyższym wykształceniem. Blisko co drugi mieszkaniec wsi był zdania, że Unia Europejska (jej instytucje) wystarczająco dba o przyszłość rolnictwa i obszarów wiejskich.

Odpowiedzi mieszkańców wsi na pytanie: „Czy Pana(i) zdaniem Unia Europejska (jej instytucje) wystarczająco dbają o przyszłość rolnictwa i obszarów wiejskich?”

Mimo różnej sytuacji finansowej swoich gospodarstw domowych, rolnicy starają się inwestować w ich rozwój. Najczęściej podejmowanymi działaniami w gospodarstwie rolnym respondentów były inwestycje w maszyny, a także inwestycje w budynki gospodarcze oraz ich wyposażenie (odpowiednio 59 proc. i 40 proc. badanych rolników). Odsetek inwestujących w maszyny był większy wśród beneficjentów PROW 2014-2020 i wynosił 63 proc.

Inwestycje te nierzadko były możliwe dzięki wsparciu otrzymywanemu w ramach płatności bezpośrednich. Z uzyskanych odpowiedzi wynika, że choć służą one głównie finansowaniu bieżących kosztów działalności rolniczej (w tym zakup paliwa do produkcji rolnej – blisko 2/3 rolników wydaje na ten cel średnio 30 proc.

otrzymanych płatności bezpośrednich; zakup nawozów i środków ochrony roślin – ok. 61 proc. beneficjentów płatności wydatkuje na ten cel ok. 31 proc. otrzymanych środków), to znaczna ich część jest przeznaczana również na realizację celów inwestycyjnych (jak np. zakup maszyn rolniczych – blisko połowa rolników przeznaczą na ten cel ok. 43 proc. uzyskanych płatności bezpośrednich; czy też zakup gruntów na cele rolnicze).

Odpowiedzi osób, które są beneficjentami płatności bezpośrednich na pytanie: „W jaki sposób wykorzystał (a) Pan (i) fundusze otrzymane w ramach płatności bezpośrednich w 2015 r.?”

Środki te wydają się jednak niewystarczające w świetle potrzeb rolników w zakresie wdrożenia na poziomie gospodarstwa rozwiązań innowacyjnych. Najczęściej rolnicy wskazywali na konieczność wdrożenia innowacyjnych technologii uprawy roślin (66 proc.), innowacji z zakresu modernizacji rolnictwa (52 proc.) oraz innowacyjnych technologii chowu i hodowli zwierząt. Deklarowane potrzeby dotyczyły również innowacyjnych metod i narzędzi zarządzania gospodarstwem rolnym.

Wyniki badania pokazują również powiązania między skalą produkcji a korzystaniem ze wsparcia w ramach Wspólnej Polityki Rolnej.

Przedstawione w artykule, jak i pozostałe wyniki badania „Polska wieś i rolnictwo” są dobrą okazją, by jeszcze raz zachęcić do udziału w konsultacjach społecznych na temat przyszłości Wspólnej Polityki Rolnej, które rozpoczęły się 2 lutego i potrwać do 2 maja 2017 r.

Departament Strategii, Analiz i Rozwoju

☎ 22 623 18 44

Nowe odmiany gatunków roślin strączkowych

wpisanych do krajowego rejestru w roku 2017

Obecny stan Krajowego Rejestru (KR) w grupie roślin bobowatych grubonasien-nych, włączając soję, to 93 odmiany w obrębie ośmiu gatunków. Łubin wąskolistny (27 odmian) i groch siewny (25 odmian) są gatunkami najliczniej reprezentowanymi w KR. Większość zarejestrowanych odmian grochu siewnego stanowią formy ogólnoużytkowe wąsolistne o białych kwiatach (17 odmian) oraz 8 odmian pastewnych – w przewadze barwnie kwitnących, wąsolistnych lub liściastych. Łubin wąskolistny reprezentują tzw. formy gorzkie o wysokiej zawartości alkaloidów w nasionach (3 odmiany), przydatne zwłaszcza do zasiewów na przyoranie. Odrębną grupę wśród łubinów wąskolistnych stanowią odmiany pastewne o niskiej zawartości alkaloidów (24) zróżnicowane pod względem wielu cech, w tym odmiany o niesamokończącym i samokończącym typie wzrostu. W KR jest także 12 odmian bobiku, zróżnicowanych pod względem jakości nasion: pięć odmian niskotaninowych o niesamokończącym typie wzrostu i siedem wysokotaninowych o różnym typie wzrostu. Ponadto aktualnie zarejestrowanych jest 12 odmian soi, z czego połowę z nich wpisano do krajowego rejestru w 2017 r. Zarejestrowanych jest też 9 pastewnych odmian łubinu żółtego, 5 odmian wyki siewnej (o niskiej zawartości związków cyjanogen-nych – 4 odmiany, a o wysokiej zawartości związków cyjanogen-nych – 1), oraz 2 odmiany łubinu białego różniące się typem wzrostu

(niesamokończąca i samokończąca). Jest także jedna odmiana wyki kosmatej – jedynego gatunku ozimego w tej grupie roślin.

W lutym bieżącego roku w COBORU w Słupi Wielkiej odbyło się posiedzenie Komisji ds. Rejestracji Odmian Roślin Pastewnych, po którym Krajowy Rejestr wzbogacił się o 16 nowych, cennych odmian roślin bobowatych grubonasiennych w pięciu gatunkach. Większość z nich wnosi przede wszystkim postęp w plenności, a niektóre z nich dodatkowo w innych ważnych gospodarczo cechach użytkowych, takich jak wyleganie, zdrowotność i równomierność dojrzewania. Dla

soi po raz pierwszy wpisano dwie pełne odmiany charakteryzujące się dłuższym okresem wegetacji.

■ Odmiany wpisane do KR w 2017 r.

- Łubin wąskolistny
- Neron – odmiana niesamokończąca, niskoalkaloidowa, do uprawy na nasiona paszowe. Plon nasion duży, plon białka dość duży. Termin kwitnienia i dojrzewania roślin oraz okres kwitnienia średnie. Rośliny średniej wysokości, o dość dużej odporności na wyleganie przed zbiorem. Odporność na fuzaryjne wędniecie i antraknozę średnia. Ma-

Obecny stan Krajowego Rejestru w grupie roślin strączkowych (bobowatych grubonasiennych) wg COBORU, stan na 10 marca 2017 r.

Gatunek	Wybrana cecha	Liczba odmian
Łubin wąskolistny	wysoka zawartość alkaloidów	3
	niska zawartość alkaloidów	24
Groch siewny	ogólnoużytkowy	17
	pastewny	8
Bobik	niskotaninowy	5
	wysokotaninowy	7
Soja	bardzo wczesna	1
	średnio wczesna	4
	wczesna	3
	późna	2
	bardzo późna	2
Łubin żółty	pastewny	9
Wyka siewna	mało związków cyjanogennych	4
	dużo związków cyjanogennych	1
Łubin biały	niesamokończący	1
	samokończący	1
Wyka kosmata	ozima	1
Razem		93

sa 1000 nasion średnia. Zgłaszającym odmianę jest Hodowla Roślin Smolice sp. z o.o. Grupa IHAR.

✓ Roland – odmiana niesamokończąca, niskoalkaloidowa, do uprawy na nasiona paszowe. Plon nasion i białka duży. Zawartość alkaloidów w nasionach mała.

Termin kwitnienia i dojrzewania roślin dość wczesny, okres kwitnienia średniej długości. Rośliny średniej wysokości, o dużej odporności na wyleganie przed zbiorem. Odporność na fuzaryjne wędnięcie dość duża, na antraknozę średnia. Równomierność dojrzewania dobra, udział roślin zielonych przed zbiorem mały. Masa 1000 nasion średnia. Zgłaszającym odmianę jest Hodowla Roślin Smolice sp. z o.o. Grupa IHAR

Poznańska Hodowla Roślin sp. z o.o.

✓ Samba – odmiana niesamokończąca, zaliczona do niskoalkaloidowych, o nieco wyższej zawartości tych związków w nasionach, przeznaczona do uprawy na nasiona paszowe. Plon nasion i białka duży do bardzo dużego. Zawartość białka ogólnego duża. Termin kwitnienia i dojrzewania roślin dość późny, okres kwitnienia średniej długości. Rośliny o nieco większej wysokości i dość dużej odporności na wyleganie przed zbiorem. Odporność na fuzaryjne wędnięcie i antraknozę dość duża. Rów-

nomierność dojrzewania średnia. Masa 1000 nasion dość duża. Zgłaszającym jest Poznańska Hodowla Roślin sp. z o.o.

● Groch siewny

✓ Astronaute – odmiana ogólnoużytkowa, wąsolistna, o białych kwiatach i żółtych nasionach. Plon nasion i białka duży. Rośliny dość wysokie, o dość dużej odporności na wyleganie przed zbiorem. Odporność na podstawowe choroby duża. Równomierność dojrzewania średnia. Masa 1000 nasion bardzo duża. Zgłaszającym jest Saaten-Union Polska sp. z o.o.

✓ Olimp – odmiana ogólnoużytkowa, wąsolistna, o białych kwiatach i żółtych nasionach. Plon nasion duży do bardzo dużego, plon białka bardzo duży. Rośliny średniej wysokości, o dość dużej odporności na wyleganie przed zbiorem. Odporność na zgorzelową plamistość grochu dość mała, na pozostałe podstawowe choroby – dość duża. Równomierność dojrzewania średnia. Masa 1000 nasion duża, zawartość białka ogólnego w nasionach duża do bardzo dużej. Zgłaszającym jest Poznańska Hodowla Roślin sp. z o.o.

✓ Spot – odmiana ogólnoużytkowa, wąsolistna, o białych kwiatach i żółtych nasionach. Plon nasion duży do bardzo dużego, plon białka duży. Rośliny średniej wysokości, o dość małej odporno-

ści na wyleganie przed zbiorem. Odporność na podstawowe choroby średnia. Równomierność dojrzewania dość dobra. Masa 1000 nasion dość duża. Zgłaszającym jest IGP Polska sp. z o.o. sp. k.

✓ Tytus – odmiana ogólnoużytkowa, wąsolistna, o białych kwiatach i żółtych nasionach. Plon nasion i białka duży. Rośliny dość wysokie, o dość dużej odporności na wyleganie przed zbiorem. Odporność na podstawowe choroby duża. Równomierność dojrzewania średnia. Masa 1000 nasion bardzo duża.

Zgłaszającym jest DANKO Hodowla Roślin sp. z o.o.

- Bobik

✓ Fanfare – odmiana niesamokończąca (tradycyjna), wysokotaninowa. Plon nasion bardzo duży, plon białka duży. Termin kwitnienia bardzo wczesny, dojrzewania dość wczesny, okres kwitnienia średni. Wysokość roślin średnia, odporność na wyleganie przed zbiorem dość duża. Odporność na choroby powodowane przez patogeny pochodzenia grzybowego średnia. Równomierność dojrzewania dobra. Masa 1000 nasion bardzo duża. Zgłaszającym jest Saaten-Union Polska sp. z o.o.

✓ Julia – odmiana niesamokończąca (tradycyjna), wysokotaninowa. Plon nasion duży, stabilny w latach badań; plon białka bardzo duży. Duża do bardzo dużej zawartość białka ogólnego w nasionach. Termin kwitnienia średni, dojrzewania dość wczesny, okres kwitnienia dość krótki. Rośliny dość wysokie, o dość małej odporności na wyleganie przed zbiorem. Odporność na choroby powodowane przez patogeny pochodzenia grzybowego dość duża. Równomierność dojrzewania dobra. Masa 1000 nasion bardzo duża. Zgłaszającym jest IGP Polska sp. z o.o. sp. k.

- Soja

✓ Erica – odmiana wczesna. Plon nasion i białka wyraźnie większy niż odmian o podobnej wczesności. Zawartość białka ogólnego w nasionach dość duża, tłuszczu surowego średnia. Rośliny dość niskie, o średniej odporności na wyleganie. Najniższe strąki osadzone dość nisko. Masa 1000 nasion średnia. Zgłaszającym jest DANKO Hodowla Roślin sp. z o.o.

✓ Paradis – odmiana wczesna. Plon nasion i białka większy niż odmian o podobnej wczesności. Zawartość białka ogólnego i tłuszczu surowego w nasionach duża. Rośliny dość niskie, o dość dużej odporności na wyleganie. Najniższy strąk osa-

dzony wyżej niż u odmian podobnych w typie. Masa 1000 nasion duża do bardzo dużej. Zgłaszającym jest Saatbau Polska sp. z o.o.

✓ Maja – odmiana średnio wczesna. Plon nasion nieco poniżej średniej, plon białka duży. Zawartość białka ogólnego w nasionach bardzo duża, tłuszczu surowego dość duża, włókna surowego mała. Rośliny dość wysokie, o dość małej odporności na wyleganie przed zbiorem. Najniższy strąk osadzony dość wysoko. Masa 1000 nasion średnia. Zgłaszającym jest Hodowla Soi AgroYumis Polska sp. z o.o.

✓ Sculptor – odmiana średnio wczesna. Plon nasion i białka średni. Zawartość białka ogólnego i tłuszczu surowego w nasionach dość duża. Rośliny dość wysokie, o średniej odporności na wyleganie przed zbiorem. Najniższy strąk osadzony na średniej wysokości. Masa 1000 nasion duża do bardzo dużej. Zgłaszającym jest Saaten-Union Polska sp. z o.o.

✓ GL Melanie – odmiana późna. Plon nasion duży, plon białka bardzo duży. Zawartość białka ogólnego w nasionach dość duża, zawartość włókna surowego dość mała. Rośliny średniej wysokości, o dość dużej odporności na wyleganie przed zbiorem. Najniższy strąk osadzony dość wysoko. Masa 1000 nasion średnia. Zgłaszającym jest IGP Polska sp. z o.o. sp. k.

✓ Petrina – odmiana bardzo późna. Plon nasion i białka duży. Zawartość białka ogólnego w nasionach mała, tłuszczu surowego duża. Rośliny średniej wysokości, o średniej odporności na wyleganie przed zbiorem. Najniższy strąk osadzony na średniej wysokości. Masa 1000 nasion dość mała. Zgłaszającym jest DANKO Hodowla Roślin sp. z o.o.

- Łubin żółty

✓ Puma – odmiana niesamokończąca, niskoalkaloidowa, do uprawy na nasiona paszowe. Plon nasion

i białka bardzo duży, stabilny w latach badań. Termin kwitnienia i dojrzewania roślin dość późny, okres kwitnienia średniej długości. Rośliny o nieco większej wysokości i średniej odporności na wyleganie przed zbiorem. Odporność na antraknozę i brunatną plamistość liści średnia. Równomierność dojrzewania poniżej średniej. Masa 1000 nasion dość duża. Zgłaszającym jest Hodowla Roślin Smolice sp. z o.o. Grupa IHAR.

Łubin żółty i wąskolistny w najbliższej perspektywie uważany jest za roślinę o znacznym potencjale dla zwiększenia dostępności do rodzimego białka w produkcji pasz. Dla grochu prace hodowlane zmierzają w kierunku wyrównania i zwiększenia plonu wraz z odpornością na choroby, wyeliminowania wylegania i całkowitego przejścia na formy wąskolistne, zwiększenia zawartości białka, zmniejszenia zawartości oligosacharydów. Dla bobiku w przyszłości mogą być dostępne odmiany o zdeteminowanym typie wzrostu, niskiej zawartości tanin i niepekującej okrywie nasiennej. Należy podkreślić, że w latach 2013-2016 do badań urzędowych zgłoszono aż 23 nowe odmiany soi. Duże znaczenie ma poszerzenie doboru odmian, których rodowód jest związany z hodowlą krajową, bądź odmian zagranicznych, które są przystosowane do warunków klimatycznych Polski. Odmiany soi dostępne na krajowym rynku różnią się wyraźnie pod względem wielu cech, a zwłaszcza plennością i długością okresu wegetacji. Hodowcy oceniają, że możliwe jest uzyskanie odmiany o okresie wegetacji 120-150 dni, 40% zawartości białka w nasionach, odporną na suszę, z najniższymi strąkami osadzonymi na poziomie 15 cm oraz małą podatnością na pęknięcie strąków w perspektywie najbliższych pięciu lat.

Departament Hodowli i Ochrony Roślin

☎ 22 623 21 51

Zdjęcia: fotolia

Wysokiej jakości roślin mówimy „tak”

W trosce o wysoką jakość materiału rozmnożeniowego roślin ozdobnych oraz biorąc pod uwagę wysokie oczekiwania konsumentów w zakresie jakości tego typu roślin, minister rolnictwa Krzysztof Jurgiel zarekomendował do dobrowolnego stosowania opracowane przez Związek Szkółkarzy Polskich „Zalecenia jakościowe dla ozdobnego materiału szkółkarskiego”.

Zalecenia są obecnie jedynymi aktualnymi i szeroko rozpowszechnionymi w kraju wytycznymi, regulującymi kwestie jakości roślin ozdobnych, z których mogą korzystać zarówno odbiorcy roślin, jak i ich producenci. Zalecenia mają na celu określenie i wdrożenie parametrów jakościowych roślin ozdobnych przeznaczonych na zakładanie i utrzymanie zieleni zarówno w przestrzeni prywatnej, np.

na tarasach i w ogródkach przydomowych, jak i w przestrzeni publicznej – w parkach, ogrodach, na skwerach, w granicach pasów drogowych miast, czy też wzdłuż dróg i autostrad. Stosowanie zaleceń mogłoby przede wszystkim przyczynić się do poprawienia jakości produkowanych i oferowanych do sprzedaży drzew, krzewów, pnączy i bylin. Ponadto zalecenia mogłyby stanowić użyteczne narzędzie dla osób przygotowujących specyfikacje do przetargów poprzez podanie przejrzystych kryteriów jakościowych, jakim powinny odpowiadać zamawiane do projektowanych nasadzeń rośliny. Jednolite kryteria jakościowe materiału rozmnożeniowego umożliwiłyby ponadto precyzyjne porównanie składanych przez potencjalnych wykonawców ofert i jednoznaczną ocenę ich wartości oraz wybór tych najkorzystniejszych.

Zalecenia zostały opracowane przez zespół szkółkarzy posiadających wiedzę i wieloletnie doświadczenie w produkcji roślin ozdobnych oraz naukowców. Opracowanie uzyskało pozytywną opinię jednostek naukowych, takich jak Instytut Ogrodnictwa w Skierniewicach, Instytut Gospodarki Przestrzennej i Mieszkalnictwa oraz Katedra Ochrony Środowiska Wydziału Ogrodnictwa i Architektury Krajobrazu Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie.

„Zalecenia jakościowe dla ozdobnego materiału szkółkarskiego” są dostępne w wersji elektronicznej na stronie Związku Szkółkarzy Polskich (www.zszp.pl). Resort rolnictwa zachęca wszystkich zainteresowanych do ich stosowania.

Departament Hodowli i Ochrony Roślin

☎ 22 623 21 51

Zdjęcie: fotolia

Nowe mechanizmy wsparcia

dla producentów mleka i świń

9 marca br. opublikowane zostało rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 lutego 2017 r. w sprawie realizacji przez Agencję Rynku Rolnego zadań związanych z ustanowieniem nadzwyczajnej pomocy dostosowawczej dla producentów mleka i rolników w innych sektorach hodowlanych (Dz.U. poz. 499). Rozporządzenie weszło w życie 17 marca br.

Rozporządzenie to wdraża postanowienia rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2016/1613 z dnia 8 września 2016 r. przewidującego nadzwyczajną pomoc dostosowawczą dla producentów mleka i rolników w innych sektorach hodowlanych, które wchodzi w skład pakietu pomocy dla rolnictwa zaproponowanego przez Komisję Europejską w lipcu 2016 r. w odpowiedzi na trudną sytuację na rynkach rolnych. Na mocy ww. rozporządzenia Komisji Euro-pejskiej 2016/1613 państwom członkowskim UE udostępniona została pomoc finansowa w całośkowitej kwocie 350 mln euro, w tym Polsce 22 670 129 euro (98 689 872,6 zł). Zgodnie z przepisami rozporządzenia państwa członkowskie zobowiązane są wykorzystać udostępnione kwoty na wsparcie producentów mleka lub rolników w innych sektorach hodowlanych, którzy podejmują co najmniej jedno z następujących działań:

- ograniczenie produkcji wykraczające poza ograniczenie objęte zakresem rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2016/1612 albo niezwiększanie produkcji;
- rolnictwo na małą skalę;
- stosowanie ekstensywnych metod produkcji;
- stosowanie metod produkcji przyjaznych dla środowiska i klimatu;

- wdrażanie projektów współpracy;
- wdrażanie systemów jakości lub projektów mających na celu propagowanie jakości i wartości dodanej;
- szkolenie w zakresie instrumentów finansowych i narzędzi zarządzania ryzykiem.

Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów udostępniona Polsce kwota pomocy zostanie wykorzystana na wsparcie producentów mleka oraz producentów świń. Rozporządzenie wdraża cztery mechanizmy wsparcia.

■ Refundacja kosztów zakupu przez producenta mleka jałówek hodowlanych ras mięsnych lub ras dwukierunkowych utrzymywanych wyłącznie w celu produkcji mięsa lub czystorasowego buhaja rasy mięsnej lub rasy dwukierunkowej

- Beneficjent

Producent mleka, który w dniu złożenia wniosku o udzielenie pomocy posiada w siedzibie stada nie więcej niż 30 krów typu użytkowego mlecznego lub kombinowanego albo w tym dniu nie posiada krów oraz w 2016 r. sprzedał podmiotom skupującym mleko co najmniej 5 tys. kg mleka.

- Wysokość pomocy:
 - ✓ 1000 zł – do jałówki, mającej w dniu zakupu powyżej 6 miesięcy i nie więcej niż 12 miesięcy;
 - ✓ 1500 zł – do jałówki, mają-

cej w dniu zakupu powyżej 12 miesięcy i nie więcej niż 18 miesięcy;

- ✓ 2500 zł – do jałówki, mającej w dniu zakupu powyżej 18 miesięcy i nie więcej niż 36 miesięcy;

- ✓ 4000 zł – do buhaja, mającego w dniu zakupu powyżej 13 miesięcy.

Pomoc może być udzielona do maksymalnie 20 jałówek i 1 buhaja zakupionych przez producenta mleka od dnia złożenia wniosku o udzielenie pomocy do dnia 30 czerwca 2017 r., dla których wystawiono świadectwo potwierdzające pochodzenie tych zwierząt, o którym mowa w art. 26 ustawy o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich, urodzonych w stadach objętych oceną wartości użytkowej bydła. Pomoc do buhaja jest udzielana pod warunkiem, że liczba jałówek, krów ras mięsnych lub krów ras dwukierunkowych posiadanych przez producenta w dniu 30 czerwca 2017 r. nie będzie mniejsza niż 20 sztuk.

Warunkiem uzyskania pomocy jest zobowiązanie producenta mleka m.in. do utrzymywania zwierząt, do których będzie udzielona pomoc w wyznaczonym w rozporządzeniu okresie, tj. w przypadku jałówek nie krócej niż do dnia 30 czerwca 2020 r. a w przypadku buhaja nie krócej niż do dnia 30 czerwca 2019 r. Ponadto producent zobowiąże się do zakończenia sprzedaży mleka podmiotom skupującym mleko nie później niż do dnia 30 czerwca 2020 r. oraz niesprzedawania mleka podmiotom skupującym w okresie nie krótszym niż 12 miesięcy, licząc od upływu miesiąca, w którym producent zakończył sprzedaż mleka tym podmiotom, przy czym ewentualne wznowienie tej sprzedaży może nastąpić nie wcześniej niż od dnia 1 stycznia 2019 r.

■ Refundacja kosztów zakupu przez producenta świń loszek hodowlanych i knurów hodowlanych

● Beneficjent

Producent świń, który w dniu złożenia wniosku o udzielenie pomocy posiada w siedzibie stada nie mniej niż 10 i nie więcej niż 2000 świń,

według danych zawartych w rejestrze zwierząt gospodarskich.

● Wysokość pomocy:

✓ 150 zł – do loszki hodowlanej mającej w dniu zakupu mniej niż 150 dni;

✓ 350 zł – do loszki hodowlanej, mającej w dniu zakupu nie mniej niż 150 dni, która została poddana ocenie wartości użytkowej tucznej i rzeźnej;

✓ 500 zł – do knura hodowlanego, mającego w dniu zakupu nie mniej niż 150 dni, który został poddany ocenie wartości użytkowej tucznej i rzeźnej.

● Pomoc jest udzielana do zakupionych:

✓ loszek hodowlanych – w liczbie stanowiącej nie więcej niż 50% liczby świń, posiadanych przez producenta w siedzibie stada w dniu złożenia wniosku o udzielenie pomocy, ale nie większej niż 100 sztuk;

✓ nie więcej niż 3 knurów hodowlanych.

Pomoc może być udzielona do zwierząt zakupionych przez producenta świń w okresie od dnia złożenia wniosku o udzielenie pomocy do dnia 30 czerwca 2017 r., dla których wystawiono świadectwo potwierdzające ich pochodzenie, o którym mowa w art. 26 ustawy o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich, urodzonych w stadach objętych oceną wartości użytkowej świń. Pomoc do zakupionych knurów hodowlanych jest udzielana pod warunkiem, że liczba loszek hodowlanych przypadająca w dniu 30 czerwca 2017 r. na jednego zakupionego knura hodowlanego nie będzie mniejsza niż 20 sztuk.

Warunkiem uzyskania pomocy jest zobowiązanie producenta świń do utrzymywania nie krócej niż do dnia 30 czerwca 2019 r., nie mniej loszek hodowlanych i knurów hodowla-

nych niż liczba loszek hodowlanych i knurów hodowlanych, do których będzie udzielona pomoc. Ponadto producent zobowiąże się do sprzedaży od dnia 1 stycznia 2017 r. do dnia 30 czerwca 2017 r., nie większej liczby świń niż liczba świń, którą sprzedał od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia 30 czerwca 2016 r., co będzie ustalane według danych zawartych w rejestrze zwierząt gospodarskich.

■ Refundacja kosztów zakupu przez producenta świń jałówek hodowlanych ras mięsnych lub ras dwukierunkowych utrzymywanych wyłącznie w celu produkcji mięsa lub czystorasowego buhaja rasy mięsnej lub rasy dwukierunkowej

● Beneficjent

Producent świń, który:

✓ utrzymywał świnie w siedzibie stada położonej na obszarze znajdującym się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wymienionym w części I, II lub III załącznika do decyzji wykonawczej Komisji 2014/709/UE z dnia 9 października 2014 r. w sprawie środków kontroli w zakresie zdrowia zwierząt w odniesieniu do afrykańskiego pomoru świń w niektórych państwach członkowskich i uchylającej decyzję wykonawczą 2014/178/UE;

✓ w dniu złożenia wniosku o udzielenie pomocy posiada w siedzibie stada, której nadano numer na podstawie ustawy o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt, nie więcej niż 2000 świń albo w tym dniu nie posiada świń oraz od dnia 1 stycznia 2014 r. do dnia złożenia wniosku o udzielenie pomocy, przez dowolny okres utrzymywał świnie w tej siedzibie.

● Wysokość pomocy:

✓ 1000 zł – do jałówki, mającej w dniu zakupu powyżej 6 miesięcy i nie więcej niż 12 miesięcy;

✓ 1500 zł – do jałówki, mającej w dniu zakupu powyżej 12 miesięcy i nie więcej niż 18 miesięcy;

✓ 2500 zł – do jałówki, mającej

Udostępniona Polsce kwota pomocy zostanie wykorzystana na wsparcie producentów mleka

w dniu zakupu powyżej 18 miesięcy i nie więcej niż 36 miesięcy;

✓ 4000 zł – do buhaja, mającego w dniu zakupu powyżej 13 miesięcy.

Pomoc może być udzielona do maksymalnie 20 jałówek i 1 buhaja zakupionych przez producenta świń od dnia złożenia wniosku o udzielenie pomocy do dnia 30 czerwca 2017 r., dla których wystawiono świadectwo potwierdzające pochodzenie tych zwierząt, o którym mowa w art. 26 ustawy o *organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich*, urodzonych w stadach objętych oceną wartości użytkowej bydła. Pomoc do buhaja jest udzielana pod warunkiem, że liczba jałówek, krów ras mięsnych lub krów ras dwukierunkowych posiadanych przez producenta w dniu 30 czerwca 2017 r. nie będzie mniejsza niż 10 sztuk.

Warunkiem uzyskania pomocy jest zobowiązanie producenta świń m.in. do utrzymywania zwierząt, do których będzie udzielona pomoc w wyznaczonym w rozporządzeniu okresie, tj. w przypadku jałówek nie krócej niż do dnia 30 czerwca 2020 r., a w przypadku buhaja nie krócej niż do dnia 30 czerwca 2019 r. Ponadto producent zobowiąże się do sprzedaży, nie później niż do dnia 30 czerwca 2018 r. wszystkich posiadanych świń i nieutrzymywania świń w okresie nie krótszym niż 36 miesięcy, licząc od dnia zakończenia sprzedaży wszystkich posiadanych świń.

■ Rekompensaty z tytułu niższych cen sprzedaży świń (ASF)

● Beneficjent

Producent świń, który utrzymywał świnię w siedzibie stada, której nadano numer na podstawie ustawy o *systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt*, położonej na obszarze znajdującym się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wymienionym w części II lub III załącznika do decy-

zji 2014/709/UE, decyzji wykonawczej Komisji (UE) 2016/1367 lub decyzji wykonawczej Komisji (UE) 2016/1406 (strefa niebieska, czerwona i tzw. małe paski).

● Wysokość pomocy:

Pomoc stanowi różnicę między średnią ceną zakupu netto masy poubojowej ciepłej tuszy świni, dla wszystkich klas według klasyfikacji poubojowej, notowaną w regionie, gdzie znajduje się siedziba stada producenta świń, z której świnię zostały sprzedane, oraz w tygodniu, w którym świnię zostały sprzedane, opublikowaną w biuletynie informacyjnym Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, a ceną uzyskaną przez producenta świń za sprzedane zwierzęta wskazaną na fakturze lub fakturze VAT RR, wyrażoną w cenie netto masy poubojowej ciepłej tuszy świni, jednak nie wyższą niż:

✓ 2 zł za kg masy tuszy w odniesieniu do świń sprzedanych od dnia 1 września 2016 r. do dnia 31 grudnia 2016 r.;

✓ 1,50 zł za kg masy tuszy w odniesieniu do świń sprzedanych od dnia 1 stycznia 2017 r. do dnia 30 czerwca 2017 r., przy czym pomoc do zwierząt o masie tuszy większej niż 100 kg nie może przekraczać kwoty pomocy do świń o masie tuszy wynoszącej 100 kg.

Porównywana będzie cena uzyskana przez producenta dla każdej klasy poubojowej oddzielnie z ww. średnią ceną dla wszystkich klas. W przypadku gdy cena netto wskazana na fakturze VAT lub fakturze VAT RR odnosi się do masy żywej, cenę netto masy poubojowej ciepłej tuszy ustala się jako iloraz ceny netto dla masy żywej i współczynnika wydajności rzeźnej wynoszącego 0,78.

● Warunki udzielenia pomocy:

Pomoc jest udzielana, jeżeli producent świń:

✓ od dnia 1 września 2016 r. do dnia 30 czerwca 2017 r. sprzedał z przeznaczeniem do uboju świnię objętą kodem CN 0103 92 19 lub lochy objętą kodem CN 0103 92 11:

– które utrzymywał w siedzibie stada położonej na ww. obszarach nie krócej niż przez 60 dni bezpośrednio przed ich sprzedażą z przeznaczeniem do uboju, oraz

– których sprzedaż nastąpiła od dnia, w którym obszar, na którym jest położona siedziba stada producenta świń został objęty ww. strefami związanymi z wystąpieniem ASF (strefa niebieska, czerwona i tzw. małe paski) i nie później niż w terminie 60 dni od dnia, w którym obszar ten został wyłączony z tych stref;

✓ od dnia 1 września 2016 r. do dnia 30 czerwca 2017 r. uzyskał cenę ze sprzedaży świń, o których mowa w pkt 1, wyrażoną w cenie netto masy poubojowej ciepłej tu-

Pomoc otrzymają również producenci trzody chlewnej, pod warunkiem posiadania nie mniej niż 10 i nie więcej niż 2000 świń

szy świni, niższą od średniej ceny zakupu netto masy poubojowej ciepłej tuszy świni dla wszystkich klas według klasyfikacji poubojowej, notowanej w regionie, w którym znajduje się siedziba stada producenta świń, z której świni zostały sprzedane, oraz w tygodniu, w którym świni zostały sprzedane, opublikowanej w biuletynie informacyjnym Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi;

✓ zobowiąże się, że w okresie od dnia 1 stycznia 2017 r. do dnia 31 lipca 2017 r. sprzeda z przeznaczeniem do uboju nie więcej świń objętych kodem CN 0103 92 19 lub loch objętych kodem CN 0103 92 11 niż sprzedał od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia 31 lipca 2016 r., co jest ustalone według danych zawartych w rejestrze zwierząt gospodarskich;

✓ nie otrzymał pomocy finansowej ze środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej lub ze środków krajowych, lub odszkodowania z tytułu ubezpieczenia, do sprzeda-

nych świń, do których ubiega się o pomoc.

W przypadku gdy producent świń ubiega się o pomoc w odniesieniu do świń sprzedanych od dnia 1 stycznia 2017 r. do dnia 30 czerwca 2017 r., liczba świń, do której jest udzielana pomoc nie może być większa niż liczba świń sprzedanych przez producenta z przeznaczeniem do uboju od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia 30 czerwca 2016 r., które zostały poddane ubojowi w rzeźni w tym okresie – według danych zawartych w rejestrze zwierząt gospodarskich.

Pomoc przewidziana w omawianym rozporządzeniu będzie wypłacana przez Agencję Rynku Rolnego, która opracuje i udostępni na swojej stronie internetowej wzory wniosków

o udzielenie pomocy i wzory wniosków o płatność. Wnioski powinny być składane do dyrektorów oddziałów terenowych Agencji Rynku Rolnego właściwych ze względu na miejsce zamieszkania albo siedzibę producenta mleka albo producenta świń.

Wnioski o udzielenie pomocy związanej z zakupem zwierząt hodowlanych będzie można składać w terminie 21 dni od dnia wejścia w życie rozporządzenia. Na podstawie tych wniosków Agencja Rynku Rolnego ustali zapotrzebowanie na pomoc w tym zakresie oraz ewentualnie określi współczynnik przydziału, w przypadku gdy zapotrzebowanie przekroczy kwotę środków przeznaczoną na wypłatę tej pomocy. W terminie 21 dni od dnia zakończenia terminu składania wniosków o udzielenie pomocy Prezes Agencji Rynku Rolnego zamieści na stronie internetowej Agencji informację o liczbie zwierząt hodowlanych w kategoriach wiekowych, do których poszczególnym

wnioskodawcom może zostać udzielona pomoc. W celu wypłaty pomocy do zakupionych zwierząt producent będzie zobowiązany do złożenia wniosku o płatność w terminie nie później niż do dnia 14 lipca 2017 r. Producent mleka albo producent świń może złożyć więcej niż jeden wniosek o płatność, nie więcej jednak niż trzy wnioski, przy czym dane zwierzę, do którego producent ubiega się o pomoc, może być wskazane tylko w jednym wniosku o płatność.

W przypadku pomocy z tytułu uzyskania niższych cen za sprzedane świnię (ograniczenia związane z ASF) pomoc będzie wypłacana na podstawie wniosków o udzielenie pomocy, które można składać w następujących terminach:

- w terminie 21 dni od dnia wejścia w życie rozporządzenia za świnię sprzedane od dnia 1 września 2016 r. do dnia 28 lutego 2017 r.;
- w terminie do dnia 21 maja 2017 r. za świnię sprzedane od dnia 1 marca 2017 r. do dnia 30 kwietnia 2017 r.;
- w terminie do dnia 21 lipca 2017 r. za świnię sprzedane od dnia 1 maja 2017 r. do dnia 30 czerwca 2017 r.

Producent świń może złożyć wniosek o udzielenie pomocy obejmujący więcej niż jeden z ww. okresów sprzedaży świń. W takim przypadku terminem złożenia wniosku jest termin dotyczący najpóźniejszego okresu sprzedaży świń objętego tym wnioskiem.

Środki finansowe z tytułu pomocy będą wypłacane bezzwłocznie, nie później niż w terminie 21 dni od dnia wydania decyzji o przyznaniu pomocy i nie później niż do dnia 30 września 2017 r.

Departament Rynków Rolnych

☎ 22 623 16 32

Zdjęcia: J. Zasada, ©Pantherstock/ Photogenica

W trosce o seniorów

Jednym z najważniejszych wyzwań dla rozwoju kraju są niekorzystne trendy demograficzne, w tym istotny wzrost odsetka osób starszych w społeczeństwie. Polska jest najszybciej starzejącym się krajem Unii Europejskiej.

Problem starzenia się na obszarach wiejskich, ze swoimi specyficznymi przejawami oraz niezbędnymi interwencjami, do tej pory nie był podejmowany. Osoby starsze stanowią niewykorzystany kapitał ludzki na wsi, dlatego też niezbędna jest ich aktywizacja i przedstawienie ciekawych propozycji samorealizacji. Dla tej grupy osób potrzebne jest również zaprojektowanie specyficznych dla obszarów wiejskich modeli zabezpieczenia socjalnego.

W odpowiedzi na te potrzeby MRiRW przygotowało w ramach *Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju* dwa projekty:

- Gospodarstwo opiekuńcze;
- Aktywny i zdrowy senior rolnik.

Gospodarstwa opiekuńcze to forma gospodarowania polegająca na łączeniu działalności rolniczej z opieką nad osobami potrzebującymi wsparcia.

Projekt MRiRW zakłada m.in.:

- utworzenie w każdym województwie kilku, kilkunastu, a jeśli będzie

zainteresowanie, nawet kilkudziesięciu gospodarstw opiekuńczych, w formule podmiotów działalności gospodarczej lub innej formie dzwólonej przepisami prawnymi;

- budowę systemu wsparcia instytucjonalnego dla gospodarstw opiekuńczych, w tym ustanowienie koordynatorów regionalnych oraz zbudowanie kapitału ludzkiego dla potrzeb realizacji projektu;
- budowę sieci gospodarstw wpisujących się w ideę rolnictwa społecznego;
- wypracowanie modelowych rozwiązań dla potrzeb rozwoju gospodarstw opiekuńczych;
- prowadzenie działań promocyjnych, w tym konferencje regionalne i ogólnopolskie, spotkania (warsztaty) dla osób zainteresowanych tą formą działalności;
- budowę mechanizmów kontroli jakości i rzetelności świadczenia usług;
- badania interdyscyplinarne towarzyszące projektowi.

Na realizację projektu planuje się

przeznaczyć m.in. środki Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich w ramach Planu Operacyjnego 2016-2017 oraz 2018-2019, Regionalnych Programów Operacyjnych, POWER.

Bezpośrednim realizatorem projektu będzie Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie, a w projekt włączone zostaną Wojewódzkie Ośrodki Doradztwa Rolniczego.

Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie rozpoczęło realizację projektu pn. „Gospodarstwa opiekuńcze – budowanie sieci współpracy” w ramach Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich. W związku z tym w dniach 25-27.01.2017 r. w siedzibie CDR O/Kraków odbyło się szkolenie dla doradców.

Realizowane są spotkania informacyjno-szkoleniowe dla rolników i członków ich rodzin, zainteresowanych podjęciem działalności opiekuńczej. Spotkania odbędą się w każdym województwie. Przeszkolonych zostanie ok. 1000 osób.

Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego realizuje projekt „Zielona opieka – gospodarstwa opiekuńcze w woj. kujawsko-pomor-

skim” finansowany z Regionalnego Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 (Oś priorytetowa 9 Solidarne społeczeństwo, Działanie 9.3: Rozwój usług zdrowotnych i społecznych, Podziałanie 9.3.2: Rozwój usług społecznych). Zgodnie z założeniem projektu 2 stycznia 2017 r. uruchomiono 15 gospodarstw opiekuńczych na terenie powiatów: brodnickiego, mogileńskiego, świeckiego, tucholskiego i wąbrzeskiego. Rekrutacja opiekunów/gospodarzy odbyła się w drugim półroczu 2016 r. Z usługi opiekuńczej korzysta w nich 76 podopiecznych, w większości z obszarów wiejskich. Czas udziału w projekcie jednej osoby to pół roku. W projekcie będzie świadczone stałe doradztwo dla gospodarstw, wspierające ich funkcjonowanie i rozwój oferty, służące dostosowaniu zajęć do indywidualnych potrzeb podopiecznych. Zostaną zorganizowane również szkolenia wspierające zakładanie i rozwijanie tej działalności. Część z nich będzie miała charakter wyjazdowy – zostaną odwiedzone inne gospodarstwa w projekcie, co pomoże upowszechnić dobre praktyki i rozwiązania. Łącznie w przedsięwzięciu weźmie udział 225 podopiecznych. Projekt ma charakter pilotażowy.

Projekt „Aktywny i zdrowy senior rolnik” realizowany przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, ma na celu wypracowanie kompleksowego systemu opieki i rehabilitacji nad osobami starszymi z obszarów wiejskich objętych systemem rolniczego ubezpieczenia społecznego. Projekt ma charakter pilotażowy, przy czym oczekuje się, iż będzie on przyczynkiem do modernizacji systemu zabezpieczenia społecznego w zakresie opiekuńczo-rehabilitacyjnych komponentów oferty ubezpieczeniowej dla osób starszych z obszarów wiejskich objętych systemem rolniczego

Niezbędne jest przedstawienie osobom starszym zamieszkującym tereny wiejskie ciekawych propozycji samorealizacji

ubezpieczenia społecznego. Projekt jest częścią projektu strategicznego Zdrowsze społeczeństwo, ujętego w obszarze Kapitał ludzki i społeczny w Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju.

W celu opracowania szczegółowych założeń ww. projektu oraz nadzoru nad jego realizacją Prezes KRUS 4 stycznia 2017 r. powołał Zespół ds. realizacji projektu „Aktywny i zdrowy senior rolnik”, w skład którego wchodzi pracownicy Kasy oraz Funduszu Składkowego USR. W styczniu br. odbyło się I Posiedzenie Zespołu, na którym poddano weryfikacji główne założenia projektu oraz omówione zostały

kluczowe kwestie dla realizacji projektu m.in. kryteria naboru uczestników do projektu i propozycje odnośnie podmiotów, które mogłyby wesprzeć jego realizację. Uruchomienie projektu planuje się w połowie br., przy czym dokładny termin rozpoczęcia pilotażu uzależniony jest od wypracowania struktury formalno-prawnej realizacji projektu oraz pozyskania źródeł finansowania. Wsparcie finansowe projektu planuje się m.in. ze środków Funduszu Składkowego USR.

Departament Spraw Społecznych

i Oświaty Rolniczej

☎ 22 623 15 75

Zdjęcia: fotolia

Projekt „Aktywny i zdrowy senior rolnik” ma na celu wypracowanie kompleksowego systemu opieki i rehabilitacji nad osobami starszymi z obszarów wiejskich objętych systemem rolniczego ubezpieczenia społecznego

Jesteśmy po to, by Państwu pomagać.

Dariusz Golec
p.o. prezesa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

Szanowni Państwo,

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa dokłada wszelkich starań, aby mieli Państwo możliwość rozwoju w rolnictwie, a tym samym osiągnęli jak największe zyski z prowadzonej działalności.

Uzyskane za pośrednictwem ARiMR wsparcie może przyczynić się do zwiększenia potencjału polskiego rolnictwa, a co za tym idzie podniesienia jakości życia mieszkańców wsi. Zachęcam więc Państwa do sięgnięcia po środki znajdujące się w dyspozycji największej unijnej agencji płatniczej.

Miło mi poinformować, że od 15 marca do 15 maja w Biurach Powiatowych przyjmowane są wnioski o płatności obszarowe za 2017 rok. Apeluję do wszystkich rolników o jak najszybsze składanie wniosków, dzięki czemu ich weryfikacja przebiegnie szybko i sprawnie.

Wspólnie z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi dążymy do uproszczenia procedur ubiegania się o środki ze Wspólnej Polityki Rolnej UE. Już teraz uprościliśmy m.in. wnioski o dopłaty bezpośrednie składane przez Internet. Elektroniczna forma składania wniosków jest niewątpliwie najwygodniejszą i najszybszą drogą ubiegania się o te płatności.

Wszystkich Państwa zapraszam do zapoznania się z harmonogramem wdrażania poszczególnych działań PROW na lata 2014-2020. Środki z tego programu przeznaczone są na rozwój polskich gospodarstw oraz terenów wiejskich.

Pragnę więc poinformować, że trwają nabory wniosków z PROW 2014-2020. Od 13 marca do 11 kwietnia rolnicy oraz członkowie ich rodzin, którzy planują uruchomienie własnej działalności gospodarczej niezwiązanej

z rolnictwem, mogą składać wnioski o przyznanie 100 tys. zł bezzwrotnej premii. Natomiast właściciele małych gospodarstw, którzy chcieliby, aby stały się one bardziej rentowne i konkurencyjne mogą ubiegać się o 60 tys. zł premii na ich restrukturyzację. Wnioski o taką pomoc są przyjmowane od 30 marca do 28 kwietnia.

Z kolei od 10 kwietnia do 9 maja wnioski o wsparcie finansowe będą mogli składać przetwórcy, którzy chcieliby zmodernizować swoje przedsiębiorstwo, bądź zainwestować w zakup nowoczesnych urządzeń czy linii technologicznych.

Moim priorytetem jest również doprowadzenie do uniezależnienia obsługi i budowy systemów informatycznych od dostawców zewnętrznych. W tym celu powołaliśmy Wydział Tworzenia Oprogramowania w Lublinie, który będziemy rozbudowywać. To zapewni sprawną obsługę składanych wniosków o pomoc, co przełoży się na szybszą wypłatę należnych Państwu środków.

Zachęcam Państwa do odwiedzenia naszego portalu internetowego – www.arimr.gov.pl. Znajdą tam Państwo informacje o wszystkich działaniach prowadzonych przez ARiMR. Za jego pośrednictwem można także zadawać pytania naszym ekspertom. Pod numerem 800 38 00 84 funkcjonuje również bezpłatna infolinia.

Dla tych z Państwa, którzy preferują bezpośredni kontakt z pracownikami ARiMR zorganizowaliśmy specjalne punkty informacyjne działające w każdej naszej placówce.

Mam nadzieję, że każdy z Państwa znajdzie dogodny dla siebie sposób do kontaktu z nami. Jesteśmy po to, by Państwu pomagać.

Szanowni Państwo!

Z okazji zbliżających się Świąt Wielkanocnych pragnę złożyć Państwu w imieniu własnym i wszystkich moich współpracowników najlepsze życzenia.

Życzę radosnych spotkań w gronie rodziny i przyjaciół. Niech ten szczególny czas odrodzenia, wiary, nadziei i miłości napełni Państwa pokojem i radością ze Zmartwychwstania Pańskiego.

Dariusz Golec
p.o. prezesa ARiMR

Nawet 15 mln zł na inwestycje w przetwórstwo

Nabór wniosków od 10 kwietnia do 9 maja 2017 r.

Ta oferta skierowana jest do firm branży przetwórstwa produktów rolnych lub zajmujących się ich sprzedażą hurtową. Od 10 kwietnia ARiMR będzie przyjmowała wnioski o przyznanie pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi i ich rozwój” finansowanego z PROW 2014-2020. Wnioski o przyznanie pomocy należy składać do 9 maja osobiście lub przez upoważnioną osobę w oddziałach regionalnych ARiMR właściwych ze względu na miejsce realizacji operacji.

Można je również wysłać rejestrowaną przesyłką pocztową.

■ Kto może ubiegać się o pomoc?

W tym naborze o dofinansowanie mogą się starać podmioty, które prowadzą działalność jako mikro-, małe lub średnie przedsiębiorstwo w zakresie przetwarzania lub wprowadzania do obrotu produktów rolnych. Warunkiem przyznania pomocy jest również to, że firmy takie muszą zobowiązać się do zawarcia długoterminowych umów z rolnikami, grupami producentów rolnych czy też ich związkami. W przypadku gdy firma zajmuje się produkcją, taka

długoterminowa umowa musi dotyczyć nabycia co najmniej połowy potrzebnych produktów. Natomiast w przypadku świadczenia przez podmiot usług związanych z przechowywaniem, co najmniej połowa przechowywanego towaru musi pochodzić od producentów rolnych związanych z firmą umowami długoterminowymi lub podmiotów (usługodawców), które same nabywają produkty na podstawie umów zawartych z producentami rolnymi.

■ Jakie wsparcie można otrzymać?

Pomoc jest udzielana w formie refundacji do 50% kosztów kwalifiko-

Pomoc w ramach poddziałania „Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych...” może być przeznaczona m.in. na zakup maszyn lub urządzeń do przetwarzania, magazynowania lub przygotowywania produktów do sprzedaży

wanych poniesionych na realizację operacji. Maksymalna wysokość wsparcia wynosi w całym PROW 2014-2020:

- 3 mln zł – w przypadku przedsiębiorstw zajmujących się przetwarzaniem i wprowadzaniem do obrotu produktów rolnych;
- 15 mln zł – w przypadku przedsiębiorstwa będącego związkiem grup producentów rolnych lub zrzeszeniem organizacji producentów w rozumieniu przepisów ustawy o grupach producentów rolnych i ich związkach.

Minimalna wysokość wsparcia wynosi natomiast 100 tys. zł.

Przedsiębiorcy mają również możliwość korzystania z zaliczek na realizację operacji. Warunkiem wypłaty zaliczki jest ustanowienie dodatkowego zabezpieczenia w postaci gwarancji bankowej lub równoważnej gwarancji (np. ubezpieczeniowej), odpowiadającej kwocie zaliczki.

■ Na co można przeznaczyć przyznaną pomoc?

Pomoc w ramach poddziałania „Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi i ich rozwój” może być przeznaczona na np. zakup maszyn lub urządzeń do przetwarzania, magazyno-

wania lub przygotowania produktów do sprzedaży. W ograniczonym zakresie dostępne są koszty budowy i modernizacji budynków. Z kolei żadne ograniczenia nie występują w przypadku zakupu aparatury pomiarowej, kontrolnej oraz sprzętu do sterowania procesem produkcji. Uwzględniony został również zakup urządzeń służących poprawie ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu.

■ Jakie są kryteria oceny wniosku?

Złożone wnioski zostaną poddane ocenie punktowej. Punkty będzie można otrzymać za przynależność do grupy czy organizacji producentów rolnych ich związków czy zrzeszeń, a także za to, że działalność prowadzona jest w formie spółdzielni. Punkty przyznawane będą też za realizację innowacyjnych projektów, inwestycji związanych z ochroną środowiska naturalnego lub przeciwdziałaniem zmianom klimatu, jak również za uczestnictwo w unijnych lub krajowych systemach jakości czy przetwarzanie produktów rolnych pochodzących bezpośrednio od producentów ekologicznych. Na dodatkowe punkty mogą też liczyć przedsiębiorcy, którzy prowadzić będą działalność na terenach objętych bezrobociem. Na podstawie liczby otrzymanych punktów zostanie przygotowana lista określająca kolejność przysługiwania pomocy.

ARiMR, nie później niż w terminie 90 dni od dnia upływu terminu składania wniosków o przyznanie pomocy, poda do publicznej wiadomości, na swoim portalu internetowym, informację o kolejności przysługiwania pomocy w województwie mazowieckim i łącznie w pozostałych województwach.

ARiMR będzie przyjmowała wnioski o przyznanie wsparcia od 10 kwietnia do 9 maja br.

60 tys. zł premii dla małego gospodarstwa

Nabór wniosków od 30 marca do 28 kwietnia 2017 r.

To będzie z pewnością jedno z najbardziej popularnych wśród rolników działań z PROW na lata 2014-2020. 30 marca ARiMR uruchomiła nabór wniosków na *Restrukturyzację małych gospodarstw*. Należy je składać do 28 kwietnia w oddziałach regionalnych Agencji właściwych ze względu na miejsce zamieszkania ubiegającego się o pomoc.

■ Kto może ubiegać się o wsparcie?

O wsparcie może starać się rolnik posiadający gospodarstwo obejmujące co najmniej 1 ha gruntów ornych, łąk i pastwisk trwałych, czy sadów lub nieruchomości służącej do prowadzenia produkcji w zakresie działów specjalnych produkcji rolnej. Wielkość ekonomiczna takiego gospodarstwa musi być mniejsza niż 10 tys. euro.

Ponadto ubiegający się o premię musi być ubezpieczony w KRUS nieprzerwanie przez co najmniej 24 miesiące bezpośrednio poprzedzające miesiąc, w którym składa wniosek. Wykluczone jest, aby w tym 2-letnim okresie prowadził inną działalność gospodarczą.

Kolejnym warunkiem jest przedłożenie biznesplanu restrukturyzacji gospodarstwa. Rolnik, któremu pomoc zostanie przyznana, będzie miał 3 lata na jego zrealizowanie. W tym czasie wielkość ekonomiczna gospodarstwa powinna wzrosnąć do co najmniej 10 tys. euro oraz o co najmniej 20 proc. w stosunku do wielkości z roku, w któ-

Rolnik, który zdecyduje się na rozwój swojego małego gospodarstwa, może uzyskać na ten cel 60 tys. zł premii

rym złożono wniosek o przyznanie pomocy.

Wsparcia nie uzyska osoba, która jest lub była beneficjentem następujących działań: *Ułatwianie startu młodym rolnikom, Modernizacja gospodarstw rolnych, Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej w ramach PROW na lata 2007-2013, a także działań Modernizacja gospodarstw rolnych, Premie dla młodych rolników, Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej w ramach PROW na lata 2014-2020.*

■ W jakiej formie i wysokości otrzymuje się wsparcie?

Rolnik, który zdecyduje się na rozwój swojego małego gospodarstwa, może uzyskać na ten cel 60 tys. zł premii. Będzie ona wypłacana w dwóch ratach: 80 proc. po spełnieniu warunków określonych w decyzji o przyznaniu pomocy,

a 20 proc. po poprawnej realizacji biznesplanu.

Premia może być przyznana tylko raz w czasie realizacji PROW na lata 2014-2020. W przypadku małżonków pomoc może otrzymać tylko jedno z nich, niezależnie od tego, czy prowadzą wspólne gospodarstwo, czy odrębne gospodarstwa.

■ Na co może być wydana premia?

Katalog inwestycji, na które można przeznaczyć otrzymane pieniądze, jest szeroki. Obejmuje m.in. budowę lub modernizację budynków, zakup nowych maszyn i urządzeń, sprzętu komputerowego i oprogramowania. Premię można zainwestować w sady i plantacje wieloletnie, można kupić grunty rolne, a nawet stado podstawowe zwierząt hodowlanych.

■ Jakie są kryteria oceny wniosku?

Każdy wniosek jest punktowany.

O kolejności przysługiwania pomocy decyduje suma uzyskanych punktów. Najwięcej można ich uzyskać za: kwalifikacje zawodowe wnioskodawcy i docelową wielkość ekonomiczną gospodarstwa – im większa, tym więcej punktów. Punktowane są również: deklarowane działania proekologiczne, m.in. za inwestycje wpływające na ochronę środowiska; kompleksowość biznesplanu, w tym za planowaną inwestycję budowlaną; udział w szkoleniach czy korzystanie z usług doradczych; działania związane z przygotowaniem do sprzedaży lub przetwórstwem pro-

duktów rolnych. Na dodatkowe punkty może także liczyć młody rolnik, czyli taki, który w dniu złożenia wniosku ma nie więcej niż 40 lat.

■ Jakie są zobowiązania beneficjenta?

Kluczowym zobowiązaniem każdego rolnika, który sięgnie po premię, jest prowadzenie działalności rolniczej zgodnie z określoną w biznesplanie strukturą produkcji w ten sposób, aby nastąpił wzrost wielkości ekonomicznej gospodarstwa. Następnie rolnik będzie zobowiązany utrzymać uzyskaną wielkość ekonomiczną gospodarstwa przez 5 lat,

licząc od dnia otrzymania pierwszej raty płatności. Będzie miał również obowiązek prowadzenia uproszczonej rachunkowości w gospodarstwie oraz podejmowania działań, za które zostały mu przyznane punkty wpływające na kolejność przysługiwania pomocy.

W nowym PROW na Restrukturyzację małych gospodarstw przeznaczono 883 mln euro. Szacuje się, że z tej formy pomocy będzie mogło skorzystać ok. 60 tys. polskich rolników.

Biuro Prasowe
☎ 22 318 40 90
Zdjęcie: fotolia

100 tys. zł na działalność pozarolniczą

Nabór wniosków od 13 marca do 11 kwietnia 2017 r.

ARiMR uruchomiła nabór wniosków o przyznanie pomocy w ramach działania *Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej* objętego PROW na lata 2014-2020. Wnioski należy składać w terminie do 11 kwietnia do oddziału regionalnego Agencji właściwego ze względu na miejsce zamieszkania ubiegającego się o pomoc.

■ Kto może ubiegać się o premię?

O 100 tys. zł premii na rozpoczęcie działalności pozarolniczej mogą ubiegać się rolnicy, domownicy, małżonkowie rolnika, którzy m.in. podlegają ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie z mocy ustawy,

nieprzerwanie co najmniej od 24 miesięcy poprzedzających dzień złożenia wniosku o przyznanie pomocy. Wielkość ekonomiczna gospodarstwa, w którym pracują, nie może być większa niż 15 tys. euro. Wspar-

cie może być również przyznane beneficjentowi poddziałania „Płatności na rzecz rolników kwalifikujących się do systemu dla małych gospodarstw, którzy trwale przekazali swoje gospodarstwo innemu rolnikowi”

objętego PROW 2014-2020. Ponadto zarówno rolnik, małżonek rolnika lub domownik, jak i beneficjent poddziałania „Płatności na rzecz rolników kwalifikujących się do systemu dla małych gospodarstw, którzy trwale przekazali swoje gospodarstwo innemu rolnikowi” nie mogą być wpisani do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej lub Krajowego Rejestru Sądowego albo ewidencji prowadzonej przez jednost-

W marcu ARiMR uruchomiła nabór wniosków o przyznanie pomocy w ramach działania „Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej” objętego PROW 2014-2020

kę samorządu terytorialnego w ciągu 24 miesięcy poprzedzających dzień złożenia wniosku o przyznanie pomocy.

Pomoc nie przysługuje osobie, która była lub jest beneficjentem następujących instrumentów wsparcia: *Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej* objętego PROW 2007-2013, *Premie dla młodych rolników*, *Restrukturyzacja małych gospodarstw* objętych PROW 2014-2020.

■ Na jaką działalność można otrzymać wsparcie?

Zakres rodzajów działalności gospodarczych, na które można uzyskać premię, jest bardzo szeroki. Obejmuje on ok. 400 kodów Polskiej Klasyfikacji Działalności, pod którymi można będzie zarejestrować i prowadzić firmę. Pieniądze można przeznaczyć m.in. na:

- sprzedaż hurtową i detaliczną produktów nierolniczych;
- rzemiosło, rękodzielnictwo;
- turystykę wiejską;
- przetwórstwo i sprzedaż produktów nierolniczych;
- usługi opieki nad dziećmi, nad osobami starszymi, nad niepełnosprawnymi;
- działalność informatyczną, komputerową i elektroniczną;
- sprzedaż internetową;
- działalność architektoniczną i inżynierską, usługi rachunkowości, księgowość, audytorskie, techniczne;
- działalność weterynaryjną.

■ Jakie są kryteria oceny wniosku?

Każdy wniosek zostanie poddany ocenie punktowej. Na podstawie liczby przyznanych punktów ustalona zostanie kolejność przyznawania pomocy w poszczególnych województwach. Punkty można otrzymać m.in. gdy ubiegający się o pomoc będzie miał w dniu złożenia wniosku nie więcej niż 40 lat, będzie beneficjentem poddziałania „Płatności

Otrzymane wsparcie można przeznaczyć m.in. na działalność weterynaryjną...

na rzecz rolników kwalifikujących się do systemu dla małych gospodarstw, którzy trwale przekazali swoje gospodarstwo innemu rolnikowi”. Ponadto brana pod uwagę będzie skala bezrobocia w powiecie, w którym realizowane będzie przedsięwzięcie, to czy podjęta działalność gospodarcza będzie innowacyjna, a także ile nowych miejsc pracy zostanie utworzonych.

■ Jak wypłacana jest premia?

Premia w wysokości 100 tys. zł będzie wypłacana w dwóch ratach. Najpierw 80 proc. premii, które zostaną wypłacone, gdy beneficjent

spełni warunki określone w wydanej decyzji o przyznaniu pomocy, a będzie miał na to 9 miesięcy liczonych od dnia doręczenia takiej decyzji. Pozostałe 20 proc. premii beneficjent otrzyma po realizacji biznesplanu.

Ważne: Po założeniu firmy, z chwilą jej rejestracji, beneficjent *Premii na rozpoczęcie działalności pozarolniczej*, który do tej pory był ubezpieczony w KRUS, będzie musiał ubezpieczyć się w ZUS.

Biuro Prasowe

☎ 22 318 40 90

Zdjęcia: fotolia, ©Pantherstock/ Photogenica

... oraz usługi opieki nad dziećmi

Startuje Portal Ogłoszeń ARiMR

Niezbędne narzędzie dla wnioskodawców i beneficjentów PROW 2014-2020

18 marca 2017 r. ruszył specjalny portal służący realizacji zasady konkurencyjności przy wyborze dostawców usług, towarów i robót w ramach PROW na lata 2014-2020. Od tej daty wszelkie zakupy w ramach poszczególnych działań nowego PROW, np. wykonanie robót budowlanych, dostawę maszyn i urządzeń rolniczych, są możliwe po uzyskaniu oferty od sprzedawców czy wykonawców za pośrednictwem tego portalu.

Dotychczasowy tryb wysyłania trzech zapytań ofertowych do wybranych wykonawców czy dostawców został zastąpiony publikacją zapytania ofertowego na Portalu Ogłoszeń ARiMR.

■ Kogo dotyczy ten obowiązek?

Obowiązek stosowania konkurencyjnego trybu wyboru wykonawców czy dostawców dotyczy wszystkich korzystających z pomocy i pomocy technicznej przyznawanej w ramach PROW 2014-2020 w formie refundacji kosztów kwalifikowanych, czyli:

- wnioskodawców/beneficjentów, którzy nie są zobowiązani do stosowania przepisów ustawy *Prawo zamówień publicznych* – dla wszystkich zadań ujętych w zestawieniu rzeczowo-finansowym operacji o wartości powyżej 20 tys. zł netto;
- wnioskodawców/beneficjentów zobowiązanych do stosowania ustawy *Prawo zamówień publicznych* – dla wszystkich zadań ujętych

w zestawieniu rzeczowo-finansowym operacji o wartości powyżej 20 tys. zł netto i zamówień o wartości poniżej 30 tys. euro oraz dla zamówień wyłączonych spod ustawy o *zamówieniach publicznych* na podstawie przepisów o zamówieniach sektorowych.

■ Jak uzyskać dostęp do portalu?

Portal jest dostępny od 18 marca pod adresem: www.portalogloszen.arimr.gov.pl

Opublikowanie zapytania ofertowego na Portalu Ogłoszeń ARiMR jest możliwe po zalogowaniu się lo-

ginem i hasłem nadanym przez Agencję. O uprawnienia do zamieszczania ogłoszeń na portalu należy wystąpić składając wniosek o nadanie takich uprawnień. Przed jego wypełnieniem, warto zapoznać się z instrukcją, jak zrobić to poprawnie. Formularz wniosku oraz instrukcja dostępne są na stronie internetowej www.arimr.gov.pl oraz w biurach powiatowych, oddziałach regionalnych i centrali Agencji.

Z kolei przeglądanie opublikowanych na portalu zapytań ofertowych jest możliwe bez konieczności logowania.

■ Gdzie złożyć wniosek?

Wniosek o nadanie uprawnień do Portalu Ogłoszeń ARiMR można składać przez cały rok kalendarzowy.

Producenci rolni składają wniosek do biura powiatowego lub oddziału regionalnego ARiMR właściwego ze

względu na miejsce zamieszkania lub siedzibę wnioskodawcy.

Z kolei samorządy wojewódzkie i ośrodki doradztwa rolniczego składają wniosek do oddziału regionalnego ARiMR właściwego ze względu na siedzibę wnioskodawcy.

Od 18 marca br. wszelkie zakupy w ramach poszczególnych działań PROW 2014-2020 są możliwe po uzyskaniu oferty od sprzedawców czy wykonawców za pośrednictwem Portalu Ogłoszeń ARiMR

Biuro Prasowe

☎ 22 318 40 90

Zdjęcie: ©Pantherstock / Photogenica

Z pierwszej ręki

279,4 mld zł wypłaciła Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa od początku swojego istnienia, czyli od 1994 r., do 1 stycznia 2017 r. Z tej kwoty **143,3 mld zł** trafiło do rolników w ramach dopłat bezpośrednich. Blisko **74,3 mld zł** to z kolei wsparcie wypłacone z budżetu Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, a ponad **4,2 mld zł** to pomoc przekazana ze środków Programu Operacyjnego Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013. Na dofinansowanie Wspólnej Organizacji Rynku Owoców i Warzyw ARiMR przekazała ponad **7,9 mld zł**. Agencja wypłaciła także w ramach tzw. pomocy krajowej udzielanej z budżetu państwa ponad **21,6 mld zł**. Pieniądze te zostały przeznaczone m.in. na dopłaty do kredytów inwestycyjnych, obrotowych i kłeskowych, dofinansowanie kosztów utylizacji padłych zwierząt gospodarskich oraz wsparcie wypłacane do gruntów, które zostały zalesione w latach 2002-2003. Pozostała kwota została przekazana na rozwój wsi i obszarów wiejskich w ramach unijnych programów pomocowych wdrażanych przez ARiMR.

Ponad **5,2 mld zł** przekazała do 1 lutego 2017 r. ARiMR z **Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020**. Pieniądze te popłynęły na konta rolników głównie w ramach płatności ONW, rent strukturalnych, a także działań rolno-środowiskowo-klimatycznych i rolnictwa ekologicznego.

Od 15 marca można składać w biurach powiatowych ARiMR wnioski o płatności bezpośrednie za 2017 r.

W bieżącym roku rolnicy muszą liczyć się z kilkoma zmianami, jakie pojawiły się w systemie wsparcia bezpośredniego. Do tych rolników, którzy już wcześniej ubiegali się o dopłaty unijne, Agencja od połowy stycznia wysyłała częściowo wypełnione formularze wniosków. Nabór potrwa do 15 maja. MRiRW poinformowało, że termin ten nie będzie przedłużony. Co roku o dopłaty bezpośrednie ubiega się w Polsce ponad 1,3 mln rolników.

Już wiadomo, **w jakiej kolejności przysługuje pomoc** ubiegającym się o wsparcie na *Tworzenie grup producentów i organizacji producentów*, które finansowane jest z budżetu PROW 2014-2020. Nabór wniosków na to działanie został przeprowadzony w dniach 30 września-28 listopada 2016 r. Następnie zostały one poddane ocenie punktowej. Co z tego wynika, można przeczytać na portalu internetowym ARiMR, gdzie 6 marca opublikowane zostały listy z kolejnością przysługiwania pomocy w województwie mazowieckim i pozostałych województwach.

Także 6 marca ARiMR opublikowała listy określające **kolejność przysługiwania pomocy rolnikom poszkodowanym w wyniku kłesk żywiołowych**. Wnioski o taką pomoc finansowaną z PROW 2014-2020 rolnicy mogli składać od 27 grudnia 2016 r. do 25 stycznia 2017 r. Wnioski zostały poddane ocenie punktowej. Na podstawie przyznanej liczby punktów sporządzone zostały dwie listy określające kolejność przysługiwania pomocy – jedna dla rolników z woj. mazowieckiego i druga dla rolników z pozostałych województw. Listy te dostępne są na portalu internetowym ARiMR.

Przekonać konsumentów, że „Polska smakuje”

Budowanie silnej i rozpoznawalnej marki polskiego rolnictwa w kraju to główne zadanie Agencji Rynku Rolnego w ramach tegorocznych działań promocyjnych. Hasło kampanii brzmi: „Polska smakuje”.

Kluczowym zadaniem ARR w 2017 r. jest intensyfikacja działań mających na celu promocję i budowanie konkurencyjności polskich produktów rolnych i rolno-spożywczych. Punktem wyjścia do przygotowania konkretnej propozycji działań jest analiza zmian społecznych w Polsce oraz rodzących się nowych trendów konsumenckich. Zalicza się do nich patriotyzm konsumencki, zdrowy styl życia (sport i dieta), wzrost turystyki krajowej, a także zwiększoną rolę emocji w procesach zakupowych. Propozycja działań została oparta na trendach rynkowych i konsumenckich,

a także nowych zasadach skutecznej komunikacji marketingowej, które wynikają nie tylko z badań rynkowych, lecz także ze znajomości zmieniających się preferencji konsumentów.

Pierwszym celem działań ARR jest wywołanie ogólnopolskiej dyskusji nt. polskich produktów rolnych i żywnościowych oraz ich wysokiej jakości (komunikacja do konsumentów). Drugim – budowanie konkurencyjności polskiego rolnictwa i wsparcie rolników w dotarciu do konsumentów (komunikacja do rolników i przedsiębiorców).

Z głównymi komunikatami ARR zamierza dotrzeć do osób, które są potencjalnie zainteresowane zmianą nawyków żywienio-

wych, świadomym poszukiwaniem zdrowych produktów spożywczych. Ponieważ wakacje są okresem, w którym Polacy chętnie łączą turystykę krajoznawczą z kulinarną, dlatego do mieszkańców obszarów miejskich – turystów, którzy w ostatnim czasie wykazują zwiększone zapotrzebowanie na lokalne, wysokiej jakości produkty spożywcze, skierowana zostanie kampania wakacyjna pod hasłem „Polska smakuje”. Akcja będzie zachęcać do kupowania regionalnych produktów spożywczych wysokiej jakości i wspierać budowanie postaw konsumenckich tak, aby na co dzień sięgać po to, co zdrowe, smaczne i polskie. Kampania będzie prowadzona przez całe lato we współpracy z TVP, Polskim Radiem, a także krajowymi przewoźnikami.

W ramach działań mających na celu budowanie konkurencyjności polskiego rolnictwa i wsparcia rolników w dotarciu do konsumentów, Agencja poprowadzi działania na rzecz zmiany wizerunku polskiego rolnictwa poprzez promocję innowacji oraz podnoszenie kompetencji rolników i producentów w zakresie korzystania z nowych technologii i najnowszych form komu-

cji marketingowej. Pod hasłem „Strefa Inspiracji ARR” Agencja zorganizuje szkolenia i warsztaty, na których będzie prezentować i przybliżyć najnowsze trendy i działania z zakresu promocji. Od blisko roku działa ekspercki portal internetowy (<http://strefainspiracji.arr.pl/>), na którym na bieżąco zamieszczane są artykuły poradnikowe.

Agencja będzie kontynuować projekty zachęcające polskich producentów żywności wysokiej jakości do uczestnictwa w systemach jakości, tworzenia portali internetowych, prowadzenia kampanii internetowych, czyli spektrum działań, które przyciągną do nich konsumentów z całej Polski. Równolegle realizowane będą działania we wszystkich regionach. Będą one polegać na organizacji imprez promujących w sezonie wakacyjnym lokalną i regionalną żywność pod wspólnym dla wystawców hasłem „Polska smakuje”.

■ Aplikacja „Polska smakuje”

Główną osią i narzędziem wakacyjnej kampanii promocyjnej będzie aplikacja „Polska smakuje”. Będzie ona gromadzić informacje o lokalnych rolnikach i producentach, u których można kupić regionalne produkty spożywcze. Dzięki temu rozwiązaniu za pomocą telefonu komórkowego będzie można szybko sprawdzić, jacy producenci znajdują się w najbliższej okolicy, wyszukiwać konkretne produkty, a także sprawdzać, co i gdzie w danym regionie można kupić. Aplikacja będzie

zawierać także informacje o lokalnych targach i piknikach. Co istotne, aplikacja będzie także wspierać promocję ustawy o rolniczym handlu detalicznym.

■ Cykliczne kampanie

O tym, że Polska smakuje, należy mówić cały rok. Dlatego pierwszym działaniem, którego celem będzie budowanie rozpoznawalnej marki polskiej żywności oraz pokazanie synergii działań pomiędzy stroną rządową a organizacjami branżowymi, będzie przeprowadzenie ogólnopolskiej akcji promocyjnej na Wielkanoc. Kampania ta będzie w niebanalny sposób, zgodnie z najnowszymi trendami marketingowymi, zachęcać do przygotowywania potraw na wielkanocny stół z polskich produktów. W tej samej konwencji zostanie przygotowana kampania na święta Bożego Narodzenia. Celem tych działań jest stałe podtrzymywanie komunikatu o polskim rolnictwie w kontekście rodzimej tradycji, historii i kultury.

■ Edukujemy nie tylko najmłodszych

Promocja zasad prawidłowego odżywiania realizowana jest poprzez udział w dwóch programach WPR: „Mleko

w szkole” oraz Owoce i warzywa w szkole. W drugiej połowie 2017 r. zastąpi je nowy Program dla szkół. Programy są wspierane poprzez działania marketingowe prowadzone przez Komisję Europejską i państwa członkowskie. Są one niezbędne, aby wśród dzieci i młodzieży otrzymujących mleko oraz jego przetwory lub owoce, warzywa i soki ugruntować wiedzę o tych produktach i przekonanie do ich konsumpcji. Wszystko po to, by w przyszłości świadomie sięgali po zdrową żywność.

Nie tylko informowanie o programach prozdrowotnych realizowanych przez ARR, lecz także wywołanie ogólnopolskiej dyskusji o tym, jak ważne jest zdrowe żywienie dzieci – to jedno z priorytetowych zadań w 2017 r. Będzie to kontynuacja podjętych w 2016 r. działań, których celem jest uświadomienie rodzicom, co jedzą dzieci w szkole i poza szkołą oraz jak kształtować nawyki żywieniowe najmłodszych. Badania wykazują bowiem, że 82% dzieci w wieku 6-11 lat czerpie wiedzę na temat zdrowego odżywiania ze szkoły,

a 74% – od rodziców. Tym samym, aby skutecznie wpływać na upodobania żywieniowe dzieci, trzeba – obok działań realizowanych w placówkach szkolnych – kierować przekaz również do rodziców.

■ Strefa Inspiracji ARR

Drugi obszar aktywności ARR będzie dotyczyć komunikacji z branżą rolniczą. Agencja już prowadzi działania związane z przekazywaniem wiedzy z zakresu nowoczesnej komunikacji marketingowej oraz tworzeniem fo-

rów współpracy i wymiany wiedzy. Celem tych przedsięwzięć jest podnoszenie kompetencji rolników i przedsiębiorców w zakresie docierania do konsumentów z konkretnym komunikatem w atrakcyjny i co najważniejsze – skuteczny sposób.

Celem Strefy Inspiracji ARR jest edukacja branży i wymiana wiedzy z zakresu promocji, trendów marketingowych i konsumenckich, uwarunkowań rynku polskiego i rynków zagranicznych. W ramach Strefy są organizowane spotkania, wykłady

i prezentacje. W 2017 r. odbędzie się 20 takich konferencji.

Podsumowując, celem ARR jest wywołanie ogólnopolskiej dyskusji o polskich produktach rolno-spożywczych, a także zmiana postaw konsumentów, tak aby hasło „Polska smakuje” stało się dla nich synonimem produktów najwyższej jakości.

Biuro Rozwoju Rynku

22 376 78 35

Zdjęcia: fotolia, ©Pantherstock/ Photogenica

Owoce i warzywa w szkole

Około 1,3 mln uczniów szkół podstawowych z klas 0-III korzysta z programu *Owoce i warzywa w szkole*. Budżet programu w bieżącym roku szkolnym wynosi przeszło 84 mln zł, w tym 12% współfinansowane jest z budżetu krajowego. Celem programu jest trwała zmiana nawyków żywieniowych dzieci. Agencja Rynku Rolnego administruje tym działaniem.

Nawyki żywieniowe dzieci pogarszają się wraz z przejściem do szkoły: 34% nie jada pierwszego śniadania, 30% drugiego. Jak wynika z badań Instytutu Żywności i Żywienia w Polsce stale rośnie liczba osób z nadwagą. Średnia uczniów borykających się z tym problemem dla całego kraju wynosi 22,3%. Badania te pokazują, że społeczeństwo potrzebuje realnego wsparcia, a odpowiedzią na to jest program *Owoce i warzywa w szkole*. Głównym celem programu jest m.in. trwała zmiana nawyków żywieniowych dzieci poprzez zwiększenie udziału owoców i warzyw w ich codziennej diecie oraz propagowanie zdrowego odżywiania. Programowi towarzyszą działania o charakterze edukacyjnym realizowane w szkołach podstawowych.

Owoce i warzywa są najlepszym źródłem witamin i minerałów, dlatego powinny stanowić podstawę żywienia dzieci. W ramach programu *Owoce i warzywa w szkole* uczniowie otrzymują bezpłatnie dwa lub trzy razy w tygodniu porcję składającą się z jednego produktu owocowego i jednego produktu warzywnego. Są to: jabłka, gruszki, truskawki, borówki amerykańskie, marchew, papryka słodka, rzodkiewki, pomidorki, kalarepka oraz soki. Wszystkie produkty, które otrzymują dzieci nie posiadają dodatku soli, tłuszczu, cukru ani sztucznych słodzików. Program ten ma propagować wśród dzieci pożywne przekąski, które są szczególnie ważne dla zdrowia, a z których jedzeniem dzieci często mają kłopot. Ucznio-

wie chętniej sięgają samodzielnie po owoce niż warzywa z uwagi na ich walory smakowe (słodki smak), dlatego należy ich szczególnie zachęcać do spożywania warzyw. Często też deklarują, że nie lubią pewnych gatunków warzyw, ponieważ ich nie znają. Kluczowe jest by dzieci miały możliwość wspólnie w grupie poznawać nowe smaki. Zachęcający przykład rówieśników w szkole pozwala w naturalny sposób przełamać opory dzieci przed jedzeniem produktów po które dotychczas nie sięgali.

Rodzice uczniów szkół objętych programem są zadowoleni z dotychczasowych efektów akcji *Owoce i warzywa w szkole*. Sta-

siek, uczeń III klasy Szkoły Podsta-

Z programu „Owoce i warzywa w szkole” korzysta ok. 1,3 mln uczniów szkół podstawowych z klas 0-III

wowej nr 343 w Warszawie, jest również zadowolony z możliwości próbowania nowych owoców i warzyw w trakcie zajęć w szkole. „Mogłem spróbować nowych rodzajów jabłek, marchewki, rzodkiewki oraz papryki” – dodaje – „Moi koledzy i koleżanki lubią jeść nowe owoce i warzywa. Mój kolega najbardziej był zadowolony, gdy przywieziono gruszki, bo to jego ulubiony owoc. Jestem ciekawy jakie owoce i warzywa będą w nowym semestrze”.

Od nowego roku szkolnego 2017/2018 programy *Owoce i warzywa w szkole* i *Mleko w szkole* będą zastąpione nowym programem dla szkół. – *Nowy program ma promować wśród dzieci zdrową dietę bogatą w owoce, warzywa i mleko. Podobnie jak dotychczasowe dwa programy będzie on realizowany poprzez dostarczanie do szkół owoców i warzyw oraz mleka* – powiedział Łukasz Hołubowski, Prezes Agencji Rynku Rolnego. – *W ramach nowego programu mają być również przeprowadzane działania edukacyjne mające poprawić wiedzę uczniów na temat rolnictwa, pocho-*

dzenia żywności oraz zdrowych nawyków żywieniowych.

Program będzie miał charakter długoterminowy. Strategia krajowa określająca najważniejsze zasady realizacji programu w Polsce, a także jego główne cele i priorytety ma obejmować perspektywę sześciu lat szkolnych (od roku szkolnego 2017/2018 do roku szkolnego 2022/2023). Produkty udostępniane w ramach programu zostaną określone przez państwo członkowskie w strategii krajowej. Priorytetowo dzieci powinny otrzymywać świeże owoce i warzywa i/lub mleko spożywcze (w tym mleko bez laktozy). Aby zwiększyć atrakcyjność i skuteczność programu planowane jest rozszerzenie wykazu produktów oraz większy nacisk na udostępnianie dzieciom produktów naturalnych, bez dodatków smakowych i cukru, zwłaszcza w przypadku produktów mlecznych. Łączna kwota dofinansowania na realizację programu w Polsce może wynieść nawet około 440 mln złotych rocznie.

Biuro Wspierania Konsumpcji
22 376 79 94

Zdjęcia: fotolia, ©Pantherstock/ Photogenica

Dzierżawa gruntów w 2016 r.

W 2016 r. Agencja wydzierżawiła prawie 60 tys. ha na podstawie ok. 8,7 tys. zawartych umów. W tym celu zorganizowała ok. 14 tys. przetargów. Na koniec ub. r. w dzierżawie było 1,024 mln ha na podstawie ponad 58,3 tys. trwających umów dzierżawy.

■ Nowe zadania po uchwaleniu ustawy

30 kwietnia 2016 r. weszła w życie Ustawa o wstrzymaniu sprzedaży nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych ustaw i to ona nałożyła na Agencję nowe zadania. Podstawową formą zagospodarowania państwowych gruntów stała się dzierżawa. Ta forma jest korzystna dla rolników, bo tylko oni mogą startować w przetargach ograniczonych na dzierżawę gruntów rolnych. Długoletnie dzierżawy dają im pewność gospodarowania

i umożliwiają planowanie produkcji rolnej bez angażowania dużych środków finansowych, uprawniając do dopłat obszarowych, a zaoszczędzone pieniądze mogą przeznaczyć na modernizację gospodarstw rolnych.

■ Dzierżawa w statystyce

W 2016 r. Agencja wydzierżawiła ponad 59,3 tys. ha gruntów. Najwięcej oddziały terenowe w Szczecinie z filią w Koszalinie – ponad 12 tys. ha, Gorzowie Wlkp. z filią w Zielonej Górze – 9,2 tys. ha,

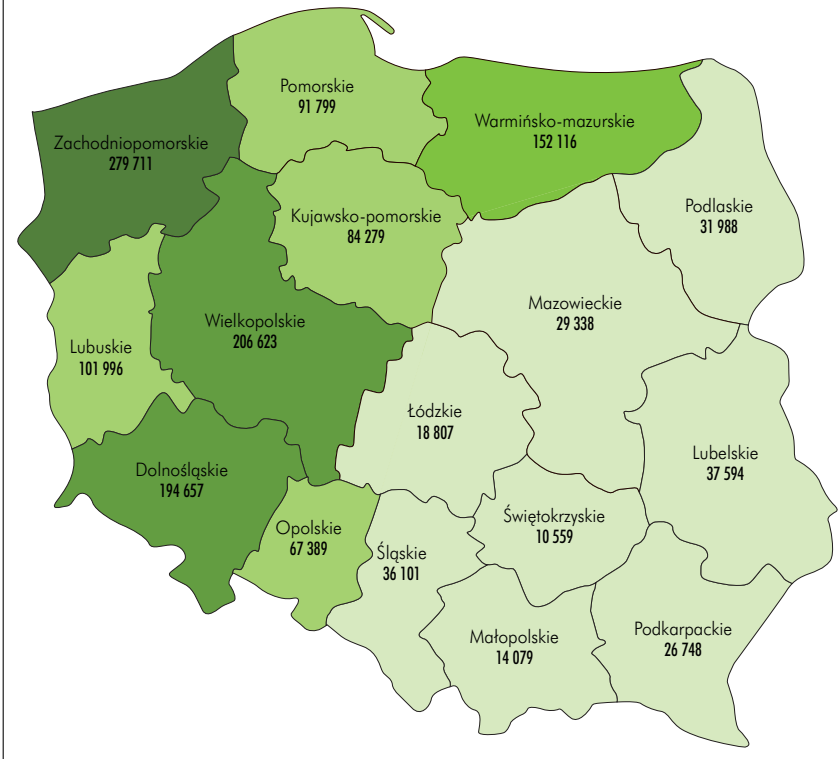
Olsztynie z filią w Suwałkach – 9 tys. ha oraz we Wrocławiu – ponad 8,3 tys. ha. Najmniej zaś oddziały terenowe w Lublinie – 1,4 tys. ha i Rzeszowie – 1,9 tys. ha.

Na koniec 2016 r. w dzierżawie pozostawało 1 mln 24 tys. ha na podstawie ponad 58,3 tys. trwających umów dzierżawy, głównie na terenie działania oddziałów: we Wrocławiu, Poznaniu, Warszawie i Szczecinie.

■ Przetargi ograniczone na dzierżawę

W styczniu ub. r. zostały wprowadzone nowe zasady wydzierżawiania gruntów rolnych (określone w zarządzeniu Prezesa ANR nr 2/2016), wskazujące m.in. że podstawowym rodzajem przetargów na dzierżawę jest przetarg ograniczony, w którym mogą uczestniczyć

Powierzchnia gruntów ZWRSP w poszczególnych województwach wg stanu na 31.12.2016 r.

wyłącznie rolnicy indywidualni zamierzający powiększyć lub utworzyć gospodarstwo rodzinne.

Przetargi mają formę licytacyjną lub oferty pisemnej, a w przypadku tej drugiej wysokość czynszu nie jest decydującym kryterium wyboru zwycięzcy. Zwłaszcza po 20 sierpnia, kiedy to weszło w życie Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi regulujące wysokość czynszu w zależności od klasy gruntów i ich potencjału produkcyjnego. Wśród kryteriów przetar-

gowych ofert pisemnych najczęściej brane są pod uwagę wielkość gospodarstwa i jego odległość od oferowanego gruntu oraz charakter dominującej produkcji rolnej. Preferowana jest produkcja zwierzęca.

Nad przejrzystością zasad zagospodarowania Zasobu czuwają reaktywowane przez Prezesa ANR Rady Społeczne złożone z przedstawicieli organizacji zrzeszających rolników. Członkowie Rad wspólnie z dyrektorami Oddziałów Tere-

nowych Agencji opracowują zasady, które są stosowane przy organizacji przetargów. Dzięki temu cały proces rozdysponowania gruntów został uspołeczniony i odbywa się pod kontrolą rolników.

■ Czynsz dzierżawny

Czynsz dzierżawny w nowo zawieranych umowach rośnie systematycznie od wejścia Polski do Unii Europejskiej. Średnia wysokość czynszu dzierżawnego dla gruntów wydzielonych przez Agencję w 2016 r. wyniosła 12,6 dt/ha. Czynsz ten ustalono na podstawie ponad 8,7 tys. zawartych umów dzierżawy i wydzielonych prawie 59,4 tys. ha gruntów.

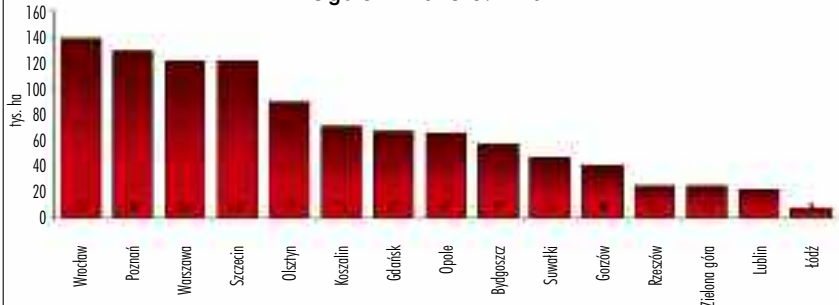
Najwyższe czynsze uzyskano w województwach: kujawsko-pomorskim (28,3 dt/ha), wielkopolskim (21,7 dt/ha), opolskim (21,6 dt/ha), mazowieckim (21,3 dt/ha), a najniższe w województwach: podlaskim (6,6 dt/ha), lubuskim (7,5 dt/ha) oraz świętokrzyskim (7,7 dt/ha). Najwyższy średni czynsz dotyczył działek w grupie obszarowej od 100 do 300 ha i wyniósł 17,2 dt/ha, a najniższy w grupie obszarowej do 1 ha – 9,3 dt/ha.

Przeciętny czynsz za grunty rolne dla wszystkich ponad 58 tys. trwających umów dzierżawy na koniec 2016 r. wyniósł ok. 4,0 dt/ha pszenicy.

■ Zasady naliczania czynszu dzierżawnego

Aby ustabilizować stawki czynszu, zapobiec ich skokowemu wzrostowi oraz dać szansę dzierżawy wszystkim rolnikom, a nie tylko najbogatszym Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wydał rozporządzenie z dnia 1.08.2016 r. (Dz. U. 2016 poz. 1186) w sprawie sposobu ustalania wysokości czynszu dzierżawnego w umowach dzierżawy nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa. Obecnie,

Powierzchnia gruntów pozostających w dzierżawie – stan na 31 grudnia 2016 r. Ogółem 1 023 674 ha

Na koniec 2016 r. przeciętny czynsz za grunty rolne dla wszystkich trwających umów dzierżawy wyniósł ok. 4,0 dt/ha pszenicy

na mocy ustawy i w oparciu o ww. rozporządzenie, czynsz dzierżawny ustalany jest w zależności od potencjału produkcyjnego przedmiotu dzierżawy. W praktyce czynsz ten różnił się będzie w zależności od rodzaju i klasy gruntów oraz ich położenia. Wielkości czynszu dzierżawnego za jeden hektar gruntu w danej klasie, położonego w określonym okręgu podatkowym zostały w sposób przejrzysty zaprezentowane w Tabeli stawek czynszu dzierżawnego od użytków rolnych, stanowiącej załącznik do ww. rozporządzenia. Poza zasadami naliczania czynszu dzierżawnego od użytków rolnych, w rozporządzeniu określono również zasady ustalania czynszu od innych składników majątkowych wchodzących w skład przedmiotu dzierżawy m.in. od budynków, budowli i urządzeń z nimi

związanych. Wyliczony zgodnie z rozporządzeniem czynsz dzierżawny będzie stanowił zarówno wartość czynszu dzierżawnego, jaki przysługiwałby dzierżawcy ustalony w drodze przetargu ograniczonego ofertowanego będzie zobowiązany płacić (czynsz w przetargu ograniczonym ofertowym jest stały i nie stanowi jednego z kryteriów do oceny oferty), jak i czynsz wywoławczy do licytacji w przetargach. Ponadto tak ustalony czynsz będzie stanowił bazę do porównań przy przedłużaniu umowy dzierżawy. W przypadku, gdy czynsz dzierżawny jaki obowiązywał dotychczas (czyli przed przystąpieniem do analizy czynszu dzierżawnego przy przedłużeniu okresu trwania umowy dzierżawy) będzie wyższy aniżeli wyliczony według rozporządzenia – to pozostanie on na poziomie dotychczasowo-

wym (obowiązującym przed przedłużeniem). Takie podejście do ustalenia czynszu dzierżawnego przy przedłużaniu okresu trwania dzierżawy wynika wprost z przepisów ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa. Dodatkową korzyścią z wejścia w życie ww. rozporządzenia jest pełna transparentność w jego ustalaniu. Ogólna dostępność ww. aktu sprawia, że każdy zainteresowany zarówno nową dzierżawą, jak i przedłużeniem okresu trwania dzierżawy już istniejącej, może samodzielnie dokonać wyliczenia czynszu w oparciu o zasady wskazane w ww. rozporządzeniu. Dzięki temu dzierżawca, znając warunki ewentualnej dalszej dzierżawy, może z mniejszym ryzykiem planować przedsięwzięcia gospodarcze z wykorzystaniem potencjału gruntu objętego umową dzierżawy.

■ Zasób WRSP

Od początku swojej działalności, tj. od 1992 roku, Agencja przejęła ze wszystkich źródeł do Zasobu 4,7 mln ha.

Według stanu na koniec grudnia 2016 r. w Zasobie Własności Rolnej Skarbu Państwa pozostaje nieco ponad 1,384 mln ha.

Biuro Rzecznika Prasowego

☎ 22 452 54 06

Zdjęcia: fotolia

Biuletyn informacyjny nr 3-4/2017 (196). Wydawany przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Redagowany pod kierunkiem Małgorzaty Książyk przy współpracy z kolegium redakcyjnym w składzie: Joanna Czapla, Waldemar Guba, Ewa Markowska-Bzducha, Justyna Matys, Dariusz Nieć, Krystian Poptawski, Bogusław Rzeźnicki, Karolina Dziewulska-Siwiek, Waldemar Souchaczewski, Witold Strobela, Anna Szczepaniec, Aleksandra Szelańska, Agnieszka Szymańska.

Opracowywany przez zespół w składzie: Ewa Jaroszewicz, Mariola Marczak.

Projekt graficzny: Paulina Furman, Artur Kubat. **Współpraca:** Alicja Daniluk-Jankowska. **Zdjęcia na str. I, II i IV str. okładki:** Artur Kubat, fotolia, ©Pantherstock / Photogenica. **Zdjęcia na str. 1-3:** archiwum MRiRW, fotolia. **Zdjęcia na str. 26-27:** archiwum ARiMR, fotolia. Redakcja: ul. Wspólna 30, 00-930 Warszawa; tel. (22) 623 11 75, (22) 623 20 68, fax (22) 623 15 00.

Łączność z czytelnikami: Biuro Prasowe MRiRW ul. Wspólna 30, 00-930 Warszawa, e-mail: rzecznik.prasowy@minrol.gov.pl.

Wersja internetowa <http://www.minrol.gov.pl>; <http://www.arimr.gov.pl/dla-beneficjenta/biblioteka.html>;

ISSN 1233-9784. Podpisano do druku: 3 kwietnia 2017 r.

Nakład: 8000 egz. **Druk:** Zakłady Graficzne TAURUS Roszkowscy Sp. z o.o., Kazimierów, ul. Zastawie 12, 05-074 Halinów.

EKO
MLEKO

IRMR

Konkurs Plastyczny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
Praca konkursowa pt. „Nasza Polska Wieś”
Szkoła Podstawowa nr 1 w Lichowie
Rok szkolny 2016/2017

**RUSZYŁA KAMPANIA
PRZYJMOWANIA WNIOSKÓW
O PŁATNOŚCI OBSZAROWE**

**TEGOROCZNY NABÓR TRWA
OD 15 MARCA DO 15 MAJA**

ROLNIKU, ZŁÓŻ WNIOSEK, NIE CZEKAJ!